

”Jag vill gärna göra motstånd, men jag vill inte vara motstånd”

– En studie av hur icke-binära könsidentiteter relaterar till
performativitet och motstånd

Hannah Nyman

Göteborgs Universitet

Institutionen för Globala Studier

Examensarbete för kandidatexamen i Globala Studier

Vårterminen 2018

Handledare: Klara Öberg

Abstract

The aim of this study was to answer the following two questions relating non-binary gender identities to performativity and resistance:

- In which ways do performativity relate to the creation of non-binary gender identities? Are there any performative acts amongst the interviewed people?
- In which ways can non-binary gender identities be understood as a form of resistance?

The study builds largely on Judith Butler's theory about gender and performativity, and how resistance understood as *performative acts* can be used as a resistance strategy. It builds partly on queer theory and ten semi-structured, face to face interviews with people with various non-binary gender identities. It reaches the conclusion that performativity is related to non-binary gender identities to the extent that there seems to be two different kinds of performativity in creating non-binary gender identities, the first being a form of gender expression in which typically female and male coded attributes such as lipstick, high heels and a beard are combined at the same time in the expression of a person. The other form of performativity uncovered in this study is one striving to reach androgyny. For a person assigned female at birth, which most of the interviewed people were, to reach this it seems it is helpful to conform to an expression with masculine connotations for example with short hair, a flat chest, a lower voice. The study also reaches the conclusion that these forms of performativity can be understood as a form of resistance against the societal structure that ostracizes individuals that do not fit in the gender binary and that some of the interviewees resistance strategies, such as using a gender neutral language, gently correcting people when being misgendered and educating people about non-binary gender identities, can be seen as everyday resistance in the sense that they are acts that often go unnoticed in relation to resistance, and that the interviewees could be in danger if more open acts of resistance had been made.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	5
1.1. Bakgrund.....	5
1.2. Om språket som används.....	7
2. Syfte och forskningsfrågor	8
3. Avgränsningar	8
4. Metod och material	9
5. Forskningsetiska överväganden.....	10
6. Teori.....	10
6.1. Tidigare forskning.....	10
6.1.1. Coming Out and Crossing Over.....	11
6.1.2. Conformity Pressures and Gender Resistance.....	11
6.1.3. Queer performativity	12
6.1.4 Critically Queer.....	13
6.2. Teoretiskt ramverk.....	14
6.2.1. Kön och genus.....	14
6.2.2 Performativitet.....	15
6.2.3. Den heterosexuella matrisen.....	16
6.2.4. Maktteorier	16
6.2.5. Motståndsteorier.....	17
6.2.6. Queerteori och queert motstånd	18
7. Resultat.....	19
7.1. Intervjupersonerna.....	19
7.2. Egen förståelse och upplevelse av icke-binaritet.....	20
7.3. Icke-binära normer och performativitet	27
7.3.1. Att göra genus på ett annat sätt	27
7.3.2. Att göra genus androgynt.....	27
7.3.3. Normer och symboler i det normbrytande – en paradox.....	30
7.4. Icke-binär som motstånd	32
7.4.1. Att göra motstånd genom performativitet.....	32
7.4.2. Att göra osynligt motstånd	35
7.4.3. Motstånd mot det binära systemet.....	36
8. Slutdiskussion	38
8.1. Slutsatser	38
8.2. Vidare forskning.....	39

Referenslista	40
Bilagor	42
1. Intervjuguide 2016	42
2. Intervjuguide 2018	43

1. INLEDNING

[...] once upon a time, someone drew a line in the sands of a culture and proclaimed with great self-importance, "on this side, you are a man; on the other side, you are a woman." It's time for the winds of change to blow that line away (Bornstein, 2016. s.26).

För två år sedan gjorde jag ett första försök att genomföra denna studie om hur icke-binära könsidentiteter relaterar till performativitet och motstånd men intervjupersonerna uteblev, jag fick tag på två men behövde fler för att ha ett tillräckligt underlag. I år gjorde jag ett nytt försök, med en stor nervösklump i magen – skulle det gå bättre nu? Till min stora lättnad fick jag tag på åtta nya personer att intervjua och kunde genomföra studien som jag ville. Denna uppsats bygger på dessa tio personers upplevelser av att vara icke-binära i ett samhälle som anpassar det mesta till kvinnor och män och gärna glömmer och osynliggör andra sätt att vara människa på. Förändringarnas vindar blåser och linjerna i sanden börjar suddas ut.

1.1. BAKGRUND

För de allra flesta människor är kön ingenting som väcker större funderingar. Könsidentiteten¹ stämmer överens med den biologiska kroppen och det kräver inget särskilt ifrågasättande. En sådan person kan kallas för cisperson (RFSL, 2015). För andra är kön något som är påtagligt och påträngande, något som innebär en känsla av att inte passa in, av att någonting är fel (personlig kommunikation 27 april 2016, 29 mars 2018, 5 april 2018). Könsidentiteten och det tilldelade könet, stämmer inte överens med varandra. Dessa personer kallas för transpersoner. Det är ett begrepp som i sin tur kan delas upp i binära och icke-binära transpersoner. Binära transpersoner är personer som tilldelats ett kön, exempelvis kvinna, vid födseln men vars könsidentitet är det andra av de binära könen, i det fallet man. Icke-binära transpersoner är däremot personer vars könsidentitet inte stämmer in på varken kvinna eller man, det är personer som är mellan eller bortom den binära uppdelningen av kön och det finns inte ett sätt att vara icke-binär utan många (Transformerings, 2018a). Det är på transpersoner med icke-binära könsidentiteter som den här uppsatsen fokuserar.

Transpersoner är en grupp som är särskilt utsatt i samhället. I Folkhälsomyndighetens rapport från 2015 framkommer det exempelvis att över hälften av de 800 transpersoner som deltagit har blivit utsatta för någon form av kränkande behandling under de senaste tre månaderna och en dryg femtedel har någon gång utsatts för våld. 36 % av studiens respondenter har övervägt att ta sitt liv under de senaste 12 månader och ungefär en tredjedel har någon gång försökt (Folkhälsomyndigheten, 2015). I en rapport som RFSL (2017a) skrivit framkommer att många

¹ Det kön som en person känner sig som (RFSL, 2015)

transpersoner upplever att vården inte har kompetens att hantera dem som patienter och 58 % av de icke-binära har någon skjutit upp ett läkarbesök på grund av sin könsidentitet (RFSL, 2017a). Tidigare har det också varit krav på sterilisering av den person som vill genomgå en könsbekräftande behandling², något som ströks ur lagen först 2013 efter att kammarrätten under 2012 slagit fast att tvångssterilisering strider mot både svensk grundlag och Europakonventionen (Transformering, 2017) och först i år, 2018, beslutade regeringen att transpersoner som utsatts för tvångssterilisering mellan 1:a juni 1972 och 30:e juni 2013 är berättigade till en ersättning på 225 000 kronor per person (Riksdagen, 2018).

Samtidigt börjar transpersoner i allt större utsträckning synas och representeras i populärkulturen, representation är viktigt eftersom populärkulturen, kanske framför allt tv, har som funktion att inte bara underhålla utan att också sprida och stabilisera sociala mönster och standardisera sociala roller, inklusive sådana som relaterar till kön och genus. Att representeras i populärkultur och media ger en känsla av att vara viktig och relevant och ingen rörelse kan få fart utan att synas. Representation signalerar att du existerar, att inte få synas, att inte vara representerad, kan förstås som en form av symbolisk förintelse. Att endast få synas, representeras, som offer symboliserar social maktlöshet (Gerbner & Gross, 1976). Som exempel på transpersoner i den samtida populärkulturen kan exempelvis Laverne Cox som blivit känd för sin roll som Sophia (också hon transkvinna) i tv-serien *Orange is the new black* nämnas, men också tv-serien *Transparent* bidrar till att synliggöra transpersoner, även om huvudrollen här spelas av en cisman. I Sverige har personer som Aleksa Lundberg – dramatiker, regissör och Sveriges första skådespelare att genomgå en könsbekräftande behandling – samt Saga Becker uppmärksammats, den sistnämnda som den första transperson som nominerats till och vunnit en guldbagge för bästa kvinnliga huvudroll, en guldbagge hon vann för sin skådespelarinsats i *Nånting måste gå sönder*. Dessa exempel fokuserar dock främst på binära transpersoner, icke-binära är fortfarande något mindre synliga men blir långsamt synligare. Två exempel på icke-binära personer i populärkulturen är Ruby Rose som bland annat är känd för rollen som Stella i *Orange is the new black*, och Jinkx Monsoon, känd som drag queen och vinnare av femte säsongen av *RuPauls Drag race*.

Majoriteten av intervjupersonerna uppger att de själva insett att de var icke-binära för att de kommit i kontakt med andra som identifierar sig som det eller information om vad det innebär (personlig kommunikation 27 april 2016, 28 mars 2018, 29 mars 2018, 5 april 2018, 6 april 2018, 23 april 2018, 25 april 2018). Det skulle kunna tyda på vikten av representation.

2 Behandlingar som ändrar på kroppen så att den bättre stämmer överens med könsidentiteten (Transformering, 2018b)

1.2. OM SPRÅKET SOM ANVÄNDS

I största utsträckning eftersträvar denna uppsats att använda ett könsneutralt språk. Med det menar jag att språket används på ett sådant sätt att det inte implicerar att köns- och genusnormer är något naturligt, utan att allt är skapat genom kontinuerligt upprepande av handlingar och attribut. Exempelvis kommer fraserna "kvinnligt och manligt kodat" eller "feminint och maskulint kodat" att användas istället för "kvinnligt och manligt" eller "feminint och maskulint" eftersom de första betonar att det är sådant som uppfattas som "kvinnligt" och "manligt" medan de senare har en underton av att det är en naturlig sanning att just de sakerna också hänger ihop med biologiska kvinno- och manskroppar. I uppsatsen används heller inte "man" som generaliserande ord när flera personer menas, istället används "en". Ett exempel är meningen: "Helt enkelt att en inte passar in i könsdikotomin". Här används alltså "en" där "man" i de flesta fall skulle använts som standard. Anledningen till att "en" här används genomgående är att "man" antyder att det generella som alla ska utgå ifrån är en man. De tillfällen då "man" ändå förekommer är i direkta citat från intervjupersoner. Ett annat uttryck som används i uppsatsen är att personer blir "tilldelade" kön vid födseln. Med detta menas det kön som en person fått när denna föddes, på basis av den biologiska kroppen. Det används istället för uttrycket "föddes som" av den anledning att det senare indikerar att det biologiska könet är det sanna medan icke-binariteten varit ett val. Även begreppen "köna" och "felköna" kommer att användas. Att köna är den svenska motsvarigheten till engelskans "to gender" eller "gendering" och innebär att tillskriva någon, eller något, ett specifikt kön (Wiktionary, 2015), och att felköna innebär då att tillskriva eller adressera någon som ett annat kön än det som den själv identifierar sig med.

Uppsatsen använder fyra olika pronomen gällande intervjupersonerna. De har själva fått uppge vilket som ska användas. De pronomen som används är "han", "hon", "hen" och "den". "Hen" och "den" används på samma sätt som "hon" och "han". För många som inte själva har pronomen "den" verkar ordet ha starka konnotationer till en sak (personlig kommunikation 28 mars 2018, 6 april 2018), ett substantiv, vilket får en del att känna att användandet av ordet blir en form av avpersonifiering. Dock är även orden "människa" och "person" substantiv (Svensk Ordbok, 2009) och kan föregås av pronomen "den". Oavsett vilka konnotationer ordet har för andra människor så är "den" det pronomen som vissa människor föredrar, och därför är det också det pronomen som används för några av uppsatsens intervjupersoner.

2. SYFTE OCH FORSKNINGSPRÅGOR

Utgångspunkten för denna uppsats är att en icke-binär könsidentitet är en identitet bortom eller mellan könsdikotomin (Transformering, 2018a) och att det icke-binära identitetsskapandet således inte heller borde präglas av performativitet på samma sätt som de traditionella kvinno- och mansrollerna gör. Uppsatsens hypotes är att det ändå finns viss performativitet i form av handlingar, attribut m.m. som bidrar till det icke-binära identitetsskapandet samt att den icke-binära identiteten går att förstå i termer av motstånd. Således är de forskningsfrågor som uppsatsen utgår ifrån dessa:

- På vilka sätt relaterar performativitet till det icke-binära identitetsskapandet? Finns det någon form av performativa handlingar bland intervjupersonerna?
- På vilka sätt kan den icke-binära identiteten förstås som en form av motstånd?

Syftet med denna uppsats är alltså att undersöka, förstå och beskriva på vilket sätt som intervjupersonerna skapar sin icke-binära könsidentitet genom performativa handlingar liknande de som skapar den traditionella synen på vem som är kvinna eller man, samt att undersöka, förstå och beskriva på vilka sätt som en icke-binär könsidentitet kan förstås som en sorts motstånd mot könsdikotomin. Uppsatsen är begränsad till att redogöra för dess specifika intervjupersoners subjektiva tankar kring kön, genus, performativitet och motstånd och ämnar inte att dra någon form av universell slutsats.

3. AVGRÄNSNINGAR

Denna uppsats är av uppfattningen att det är viktigt att ta hänsyn till intersektionalitet d.v.s. ”att olika maktasymmetrier samverkar i konstruktionen av individers identiteter” (Lilja & Vinthagen, 2009. s.39). Att frikoppla en del av en individs identitet – i det här fallet kön – från andra delar av denna individs identitet är inte möjligt. Sådant som klass, etnicitet och sexualitet går inte att särskilja från kön när en undersöker en persons upplevelser eftersom de olika aspekterna samverkar (ibid.) exempelvis i vilka förtryck som riktas mot personen i fråga. Det ligger dock inte i uppsatsens syfte att undersöka de intersektionella aspekterna, varför inga frågor har ställts kring detta till intervjupersonerna och inga analyser kommer heller att göras gällande klass, etnicitet och sexualitet även om det under vissa intervjuer kommit upp sådant som har med det att göra.

4. METOD OCH MATERIAL

Uppsatsen bygger på en respondentundersökning, med vilket menas att det är de intervjuade och att få en djupare förståelse för deras liv som är av intresse (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud, 2012 s. 228-229) och främst i relation till deras icke-binära könsidentiteter. Intervjuerna som genomförts är semi-strukturerade samtalsintervjuer, varje intervju har utgått ifrån en intervjuguide med öppna frågor och teman men intervjuerna har haft möjlighet att ta olika riktning beroende på den svarande (ibid.). Fördelar med en sådan intervju är att samtalsintervjuundersökningar dels gör det möjligt att registrera oväntade svar och dels att det är möjligt att göra uppföljningar på sådant som kommer upp under intervjun (Esaiasson et. al. 2012. s.251). Intervjuguiden som använts för intervjuerna är fritt konstruerad efter de riktlinjer som presenteras i Metodpraktikan (Esaiasson et. al. 2012), d.v.s. den har ett innehåll som relaterar till uppsatsens problemställning och en form som ämnar skapa ett naturligt flöde för intervjun (Esaiasson et. al. 2012. s. 264). Den inleds med grundläggande frågor om personuppgifter och innehåller till största delen öppna frågor med syfte att låta intervjupersonen själv utveckla sina svar utan större påverkan, men även en del uppföljningsfrågor (Esaiasson et. al. 2012. s.265-267).

Urvalet av respondenter har gjorts utifrån två kriterier. Att personen som deltar har en icke-binär könsidentitet samt bor i eller i närheten av Göteborg. Alla som mötte dessa två kriterier och som visade intresse för att delta har intervjuats. En första kontakt med intervjupersoner har skett genom annonsering i olika grupper på Facebook. Intresserade personer fick sedan ta kontakt med mig, via epost, kommentar under inlägget eller Facebookmeddelande, varefter vi kom överens om detaljer för mötet. Anledningen till att Facebookgrupper har varit det främsta sättet att hitta intervjupersoner är att Facebook kan sprida information till en stor mängd människor på väldigt kort tid. En annan fördel med att eftersöka intervjupersoner via internet är att det möjliggör kontakt på ett smidigare sätt än att exempelvis annonsera på fysiska anslagstavlor, vilket kräver lite mer av intervjupersonen och därför kan kännas avskräckande. Alla intervjuer har genomförts ansikte mot ansikte, spelats in och sedan transkriberats, för att göra materialet mer tillgängligt för fortsatt hantering.

De personer som intervjuats har i största möjliga mån uppfyllt de riktlinjer som Grant McCracken (1988, i Esaiasson et. al. 2012, s.259) föreslår. Det innebär att personerna som intervjuas bör vara ett litet antal, främlingar, och inte några "'subjektiva' experter" (ibid.). Några experter var de intervjuade inte och alla utom en var främmande för mig. Den person som inte var en främling är en bekant till mig som jag inte träffat på länge och heller inte tidigare har diskuterat ämnet med. Jag är dock medveten om att tidigare kännedom om personen en

intervjuar innebär en risk eftersom det dels kan vara svårare för den personen att våga öppna sig och dels för att en tenderar att ta saker för givet och således inte frågar lika ingående (ibid.). Jag gjorde dock bedömningen att det var värt den risken eftersom det antal personer som uppfyllt urvalskriterierna och som visat intresse för att delta varit relativt lågt.

Allt som allt har tio personer i åldrarna 21-34 intervjuats. Den genomsnittliga tiden för en intervju var 45 minuter, där den kortaste var 30 minuter och den längsta 59 minuter. Alla intervjupersoner har tillfrågats om vilket pronomen de har och det är självklart dessa som sedan har använts. Det gäller även i de fall som de annars tvåkönsnormativt kopplade pronomen "hon" och "han" används. Varje intervjuperson har fått veta att den är helt anonym, samt att den har rätt att låta bli att svara på frågor om den vill alternativt avbryta intervjun om den så skulle önska eller i efterhand, så länge arbetet med uppsatsen pågår, dra tillbaka sitt medverkande.

5. FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN

För denna uppsats har etiska överväganden gjorts dels i relation till intervjupersonerna och dels gällande min egen roll som forskare. Det som tagits i beaktande gentemot intervjupersonerna gäller främst att ämnet skulle kunna vara av känslig art för vissa beroende på hur öppna de är med sin könsidentitet. Alla intervjuer är därför anonymiserade och de namn som används är fiktiva. Intervjuerna genomfördes på en plats som garanterade att endast jag och intervjupersonen i fråga kunde höra vad som sades och transkriberingar har kodats så att endast jag känner till personens identitet. Den andra delen av de forskningsetiska överväganden som gjorts gäller min egen partiskhet. En av anledningarna till att jag valt detta ämne är att jag själv identifierar mig som icke-binär. Det medför att jag riskerar att vara partisk i min analys. Detta är heller inte något jag dolt för intervjupersonerna varför det skulle kunna ha påverkat respondenternas svar, på både gott och ont. Det skulle kunna innebära att de inte vågar vara lika kritiska, men det kan också innebära att de vet att det finns en förförståelse för icke-binaritet och att den som fenomen inte kommer att ifrågasättas. Uppsatsen är genomförd med högsta möjliga självreflexivitet, för att minska risken för att mina förutfattade meningar styr resultatet. Jag är dock av åsikten att allt är subjektivt, hur objektiv en än strävar efter att vara.

6. TEORI

6.1. TIDIGARE FORSKNING

Att hitta någon tidigare forskning med samma fokus som den här uppsatsen har varit svårt. Det har varit ont om forskning som endast eller övervägande fokuserar på icke-binära transpersoner

och någon forskning som fokuserar på både icke-binära transpersoner och performativitet eller icke-binära transpersoner och könsidentitetens relation till motstånd har inte heller hittats. Däremot finns tidigare forskning som relaterar olika sorters, främst binära, transpersoner till performativitet eller åtminstone till identitetsskapande och motstånd.

6.1.1. COMING OUT AND CROSSING OVER

Ett exempel på sådan forskning är Patricia Gagné, Richard Tewksbury och Deanna McGaugheys artikel *Coming Out and Crossing Over; Identity Formation and Proclamation in a Transgender Community* (1997). I denna redogör de för intervjuer med 65 transpersoner som är vad de kallar för *masculine to feminine* (MtF). Av dessa hade fem någon slags icke-binär könsidentitet och uttryckte en önskan om att helt utrota det existerande genussystemet (Gagné, Tewksbury & McGaughey, 1997. s.484). Artikeln undersökte intervjupersonernas tidigaste minnen av att inte vara det tilldelade könet, hur, när och varför som de tillfrågade kom fram till att själva identifiera sig som trans samt hur, när, varför och till vem de sedan började berätta om sin transidentitet (Gagné et. al., 1997. s. 486). Den teoretiska utgångspunkten var att det dominerande systemet i väst innebär att det är svårt att befinna sig mellan eller utanför det binära systemet om en ska förstås som "socially legitimate" (Gagné et. al., 1997. s.479) samt att genus uppnås genom interaktion med andra människor (Gagné et. al., 1997. s.486). Att på något sätt ändra sitt utseende för att markera sitt genus kan vara hjälpsamt i en persons strävan efter att få plats bland likasinnade vilket ofta också leder till att en försöker förändra sig så att en ska passa in (ibid.). Slutsatsen de drar utifrån sin forskning är bland annat att det är en komplex och ibland omöjlig process att ha en könsidentitet utanför de binära samt att omgivningens reaktioner på intervjupersonernas feminina könsuttryck fick dem att känna skam, ångest och förvirring och att det som fick dem att till slut förstå vad de kände och att det var okej var att få vetskap om att det fanns fler som dem. De drar också slutsatsen att majoriteten (av de tillfrågade) även som transpersoner stannar inom det binära systemet och således fortsätter att upprätthålla de binära normerna (Gagné et. al., 1997. s.504).

6.1.2. CONFORMITY PRESSURES AND GENDER RESISTANCE

1998 publicerade sedan Gagné och Tewksbury en studie som i princip är en fortsättning på den tidigare. Artikeln med namnet *Conformity Pressures and Gender Resistance among Transgendered Individuals* bygger på samma 65 intervjuer som den förra och utgår ifrån att: "Transgenderism is a discursive act that both challenges and reifies the binary gender system" (Gagné & Tewksbury, 1998. s.81), och att det därför kan ge förståelse för den maktdynamik som relaterar till genus samt hur sådana system kan utsättas för motstånd (ibid.). De skriver att det binära systemet inte

erbjuder mycket hjälp till personer som har en "alternativ" könsidentitet, att det saknas plats för sådana individer och att de stigmatiseras av samhället. De menar också att personer som inte har binära könsidentiteter hittar sätt att utmana och göra motstånd mot det binära genussystemet och att dessa försök både destabiliserar och materialiserar samma system (Gagné & Tewksbury, 1998. s. 82). De utgår ifrån att uttrycket för "alternativa" genus är en form av vardagsmotstånd (ibid.) och kommer i sin slutsats fram till att de personer de intervjuat främst ville ha frihet att vara sig själva, att bli accepterade som de är och att

Theirs was not an open rebellion against the institution of gender; rather, their acts of resistance were quests to find room to be themselves within a system that made no space for them [...]. To the extent their gender resistance received public notice, it challenged the social dictum that sex determines gender. Through their refusal to enact masculine presentations of self, transgendered individuals successfully challenge the social recognition of two and only two gender categories (Gagné & Tewksbury, 1998. s. 100).

Kort sagt kom de alltså fram till att det är en form av vardagsmotstånd att uttrycka könsidentiteter utanför det binära.

6.1.3. QUEER PERFORMATIVITY

Det finns också tidigare forskning som fokuserar på hur queer relaterar till performativitet. Ett exempel är Eve Kosofsky Sedgwick's artikel *Queer Performativity: Henry James's The Art of the Novel* (1993). I denna argumenterar hon för hur termen queer kan förstås i förhållande till performativitet, genom att ställa det i relation till begreppet skam. Hon föreslår att meningen "shame on you" bör fungera som ingång till att förstå queer performativitet för att den har en negativ och stigmatiserad betoning precis som ordet queer har. Hon menar att det inte går att frikoppla ordet queer från dess konnotationer av skam, oavsett hur mycket en försöker. Istället genererar skammen när den erövrar en nästan outtömlig källa av transformerande energi. Skammen blir alltså det som ger begreppet queer sin styrka, för att den övertagits av de tidigare skammade individerna (Kosofsky Sedgwick, 1993. s.4). Nyttan med att tänka på performativitet i termer av skam menar Kosofsky Sedgwick är att det öppnar nya dörrar för hur en kan tänka på identitetspolitik, för att skammen beskriver identiteter utan att definiera dem i den mening att skam är en känsla som är kopplad till vad en person är, inte vad den gör och eftersom skammen är kopplad till vad en person är innebär den också att en person, genom att känna skam, är någonting. Identiteten stabiliseras genom känslan av skam inför den en är (Kosofsky Sedgwick, 1993. s.12).

6.1.4 CRITICALLY QUEER

I samma volym av tidskriften publicerar Judith Butler (1993) en artikel med namnet *Critically Queer*, som innehåller en djupare förklaring av vad hon menar med performativitet och hur det kan relatera till queer. Performativa handlingar, skriver Butler, är "[...] forms of authoritative speech: most performatives, for instance, are statements which, in the uttering, also perform a certain action and exercise a binding power" (Butler, 1993. s.17). Det performativa är därför ett område inom vilket makt agerar som diskurs, och makten är inte ett subjekt som agerar utan ihärdigt upprepade handlingar (ibid.). Butler förklarar att genusperformativitet så som hon menar det har misstolkats. Genus är inte ett val, inte en roll och inte en konstruktion som en person sätter på sig "as one puts on clothes in the morning" (Butler, 1993. s.21). Genus är performativt i den mening att den är en effekt av en reglerande regim som delar upp och rangordnar genus (ibid.). Det finns inget "jag" som existerar före genus, en person är inte fri att stå utanför normerna och förhandla dem. Istället produceras "jaget" av normerna när de repeteras (Butler, 1993. s.22). Vidare förklarar Butler performativitet som

[...]a compulsory repetition of prior and subjectivating norms, ones which cannot be thrown off at will, but which work, animate and constrain the gendered subject, and which are also the resources from which resistance, subversion, displacement are to be forged (Butler, 1993. s.22).

Precis som Kosofsky Sedgwick menar Butler att termen queer får sin styrka ur dess nära koppling till skam (Butler, 1993. s. 18). Hon menar att det är politiskt nödvändigt att själv göra anspråk på termen som av andra använts för att skamma, för att i förlängningen tillbakavisa de negativa konnotationerna till ordet (Butler, 1993. s.20), samt att användningen av en term som skulle kunna förinta en person kan bli en plats där motstånd uppstår (Butler, 1993. s.22). En person som av någon annan blir "queered"(ungefär skammad genom ordet queer) kan i sin tur ta upp och "citera" samma term som en slags motståndshandling. Ett sådant citerande av termen kommer då att framträda som en slags teatral performance i den utsträckning som den överdrivet härmar samma diskurs som den upphäver (Butler, 1993. s.23) och "theatrical rage is part of the public resistance to that interpellation of shame" (ibid.).

Butler skriver också om vikten att kritisera vad hon kallar för "the queer subject". Det är avgörande för en fortsatt demokratisering av queer politik, menar hon och skriver: "As much as identity terms must be used, as much as 'outness' is to be affirmed, these same notions must become subject to a critique of the exclusionary operations of their own production" (Butler, 1993. s. 19). Frågan är, menar Butler, vem som har råd och möjlighet att vara öppen, om det finns en klassaspekt i det, vem som representeras av termen och vem som exkluderas och hon

menar att en viktig del av queer politik måste vara att ha en dimension av självkritik tillsammans med aktivism. Om queer ska fortsätta vara ett verktyg för att kritiskt ifrågasätta det som tas för givet, ordningar som antas vara naturliga, så måste det också kontinuerligt ifrågasätta och kritisera sig själv och ständigt utvecklas, menar Butler (Butler, 1993. s. 19).

6.2. TEORETISKT RAMVERK

6.2.1. KÖN OCH GENUS

Även om engelskan, liksom svenskan har olika ord för "kön" och "genus", nämligen "sex" och "gender" används ofta bara det senare för att beskriva både det vi på svenska kallar "kön" och det vi kallar "genus". Detta kan innebära något av en språkförbistring vad gäller översättandet av teorier från engelskan. Skillnaden mellan de båda brukar ses som att "kön" är det som betecknar den biologiska kroppen, medan "genus" brukar användas för att förklara normer och föreställningar, sådant som är socialt och kulturellt skapat (Nationella Sekretariatet för Genusforskning, 2016). I uppsatsen kommer för tydlighetens skull båda begrepp att användas.

Raewyn Connell och Rebecca Pearse (2015) skriver att genus måste förstås som en social struktur, det är inte biologiskt och inte konstant eller oföränderligt. Det är mellanmänniska relationer, identiteter och bilder som hela tiden aktivt skapas och återskapas genom sociala processer (Connell & Pearse, 2015. s.11+32+73). I de kategorier av genus som vanligen ses som "de enda", d.v.s. kategorierna "kvinna" och "man" ryms en stor mängd implicita normer och föreställningar om vad det innebär att vara en person som förstås som antingen eller (Connell & Pearse, 2015. s.87).

Utgångspunkten för många genusteoretiker – samt för denna uppsats – är att genus inte är något av naturen skapat utan snarare något kulturellt och socialt konstruerat, och att det faktiskt inte bara finns två stycken skulle kunna sägas bevisas av att inte alla samhällen i världen har samma tydliga uppdelning i "kvinnor" och "män" (Connell och Pearse, 2015. s.106), men också av att det finns människor som inte är varken kvinnor eller män utan någonting annat, en blandning av båda eller något bortom tvåkönsmodellen. Genus är inte någonting fastlåst och fixerat, utan någonting som kan förändras eftersom genusidentiteter skapas diskursivt och diskurser är föränderliga. Genus är heller inte låst till kroppar, i den mening att en person som blivit tilldelad könet kvinna vid födseln lika gärna kan göra sådant som är normativt maskulint kodat (Connell & Pearse, 2015. s.86).

6.2.2 PERFORMATIVITET

För att beskriva den genuspräglade kroppen använder Butler ordet performativitet. De upprepade handlingar som utförs i linje med normer och föreställningar för ett särskilt genus kallas i sin tur för performativa handlingar. Dessa normer är, enligt Butler, en effekt av den sociala diskurs som genom upprepade handlingar blivit allmän, en diskurs som innebär att genus styrs offentligt och politiskt och att det manifesteras på våra kroppar. Hon skriver:

Sådana allmänt konstruerade handlingar, gester, utföranden är *performativa* i den bemärkelsen att den kärna eller identitet som de gör anspråk på att uttrycka är *fabricerad* och upprätthålls med kroppsliga tecken och andra diskursiva medel. Att den genuspräglade kroppen är performativ tyder på att den inte har någon ontologisk status som är oberoende av de handlingar som konstituerar dess verklighet (Butler, 2007. s.214).

Performativiteten är en "[...]falsk stabilisering av genus till förmån för den heterosexuella konstruktionen och regleringen av sexualiteten inom fortplantningens område" (Butler, 2007. s.213). Denna idé att det skulle finnas en inre genuskärna i varje människa är alltså en illusion som vidmakthålls genom performativa handlingar och med politiska syften (Butler, 2007. s.213-214). Dessa performativa handlingar är inget annat än ett upprepande av ett original som inte existerar, det är en "imitation utan ursprung" (Butler, 2007. s.216). I själva verket formar de performativa handlingarna den identitet som de utger sig för att uttrycka och då finns det i förlängningen heller inget sant eller falskt sätt att "göra" genus (Butler, 2007. s.220).

Butler ställer sig kritisk till den vanliga distinktionen mellan kön och genus, där kön ses som biologiskt och genus som kulturellt skapat och att de två är avhängiga varandra. Hon skriver "Om genus är de kulturella betydelser som den könade kroppen antar, då kan ett genus på intet sätt sägas följa av ett kön" (Butler, 2007. s.55). Hon menar att även om en antar att det bara finns två kön – något hon själv inte anser – så finns det ingenting som säger att genusen kvinna/man nödvändigtvis måste fästas vid kvinno- respektive manskroppar, eller att det endast finns två genus. Detta binära genussystem syftar endast till att hålla fast vid idén om att genus speglar eller begränsas av könet (Butler, 2007. s.56). För Butler är det snarare så att kön är lika konstruerat som genus, vilket gör en distinktion mellan de båda onödig. Då måste genus också ses som den "produktionsapparat varigenom könet överhuvudtaget blir till" (Butler, 2007. s.56), och genus bidrar alltså till att skapa och etablera det som sedan förstås som något fördiskursivt eller ursprungligt nämligen könet (Butler, 2007. s.56-57). Genus är således något som alltid är förvärvat (Butler, 2007. s.184) och föränderligt (Butler, 2007. s.67).

6.2.3. DEN HETEROSEXUELLA MATRISEN

Dessutom innebär genus så som Butler förstår det inte bara att en ska identifiera sig med det ena av två kön, det innebär också att sexuellt begär ska riktas mot det motsatta könet, det betyder att en ska vara ett kön och hur (Ambjörnsson, 2006. s.112) Det är detta som Butler kallar för den heterosexuella matrisen.

Den är en sorts heterosexualiserad förståelseram som skiljer på vad som är maskulint och vad som är feminint genom att organisera kroppar, genus och begär i en särskild ordning (Ambjörnsson, 2006. S.112-113). I tre korta punkter kan den sägas innebära:

- Att de enda positioner som står oss till buds är kvinna eller man
- Att dessa positioner ställs i motsats till varandra, kroppsligt och beteendemässigt
- Att de samtidigt förväntas åtrå, begära och ha sex med varandra

(Ambjörnsson, 2006. S.112-113)

Det feminina knyts sedan samman med det maskulina genom "det heterosexuella begärets handlingar" (Ambjörnsson, 2006. S.112-113). Genom att följa detta, genom att "prestera rätt sorts kopplingar" (ibid.) förstås en person som en lyckad och begriplig person (Ambjörnsson, 2006. s.138). Den heterosexuella matrisen, bör dock endast förstås som den rådande ordningen just nu, inte som den enda möjliga ordningen, och andra sätt existerar på samma gång (Ambjörnsson, 2009. s.182).

6.2.4. MAKTTEORIER

För att undersöka om och hur icke-binära könsidentiteter kan förstås som motstånd, måste först ett försök till en definition av motstånd göras och eftersom motstånd alltid står i relation till makt (Lilja & Vinthagen, 2009 s.27), måste vi i viss utsträckning också förstå vad makt är. Teorierna om makt är många, enligt Mona Lilja och Stellan Vinthagen är makt ett av de samhällsvetenskapliga begrepp som är mest omdiskuterat (2009. s.29).

Tidigare maktteoretiker hade en snäv syn på makt som något som går att observera och mäta men bland senare teoretiker har synen på makt utvecklats till att innefatta väldigt mycket mer och definieras snarare som processer i de sociala relationerna människor emellan än en enskild elits kapacitet att påverka andra. Senare maktteoretiker utvecklar teorier där makten ses som en mångfald av relationer, relationer som kan forma aktörer till att vilja vara underordnade. Dessa

relationer är dessutom inte enhetliga. Det handlar alltså snarare om makter än om en makt (Lilja & Vinthagen, 2009 s.27-30).

Michel Foucault är en av de mer kända maktteoretikerna som argumenterar för en sådan syn på makt. Foucaults teori om makt är att det är "ett invecklat nätverk där alla kan utöva makt över alla" (Lilja & Vinthagen, 2009. S.32). Han skriver: "[...] makt är inte en institution och inte en struktur, det är inte en viss förmåga som somliga skulle vara utrustade med: det är namnet man sätter på en sammansatt strategisk situation i ett givet samhälle" (Foucault, 2002. s.103-104). Makten, så som Foucault ser på den, är något som kan ta oväntade skepnader och tränga in i varje liten vrå, även där det verkar som mest osannolikt (Lilja & Vinthagen, 2009. s.40). Makten, menar Foucault, är heller inte enbart negativ utan kan även ses som produktiv, på grund av att den genom sina sätt att påverka oss, konstituerar "samhället, dess subjekt och beteenden" (Lilja & Vinthagen, 2009. s.32-33). Foucault utvecklade även en teori om något han kallar för den disciplinära makten, en normskapande makt som genom maktstrategier som exempelvis censur och uteslutning skapar en diskurs. Personer som avviker från diskursens norm kommer att straffas, exempelvis med låg status, och därför kommer individer i stor utsträckning att själva anpassa sig så att de överensstämmer med normen så som den skapats (Lilja & Vinthagen, s.36). Och som Foucault skrev "[...] där makt finns, finns motstånd" (Foucault, 2002. s.105).

6.2.5. MOTSTÅNDSTEORIER

Liksom den tidiga synen på makt var den tidiga synen på motstånd att det var något som gick att se och mäta. Det handlade om öppna och konfrontativa former av motstånd, om uppenbara och organiserade former. På samma sätt som maktteorierna genomgått ett skifte mot de mer osynliga, mindre uppenbara formerna av makt har även motståndsteorier skiftat mot att analysera "de mer diskursiva, fredliga, icke-konfrontativa, vardagliga, individualiserade, informella eller dolda formerna" (Lilja & Vinthagen, 2009. s.48) av motstånd.

För Lilja och Vinthagen är motstånd sådana handlingar som utförs som en reaktion på makt och som har möjlighet att underminera makten i fråga. Dessa motståndshandlingar utförs av personer i underordnade positioner, eller i solidaritet med dessa. Genom att förstå motstånd på detta sätt kan en identifiera motstånd utifrån maktrelationer och den underordnades handlingsmönster menar de (Lilja & Vinthagen, 2009. s.51-52).

En annan motståndsteori med relevans till denna uppsats är James Scotts teori om vardagsmotstånd. Begreppet betecknar motståndshandlingar som inte är öppna och tydligt definierade, handlingar som i princip är osynliga. Scott menar att vissa aktörer inte har råd att utföra motståndshandlingar i det öppna eftersom deras existens beror av maktrelationen.

Sådana aktörer kan exempelvis sägas vara fångar, livegna bönder och patienter. Dessa grupper har något att förlora på att öppet göra motstånd och måste därför hitta andra sätt att göra motstånd (Lilja & Vinthagen, 2009. s.74-75). Till skillnad från det öppna motståndet försöker denna typ av motstånd snarare att undvika att bli upptäckt. På grund av det och eftersom vardagsmotståndet till formen består av informella och flyktiga strukturer är vardagsmotståndet svårare att upptäcka och studera. Om detta vardagsmotstånd överlever kan det fungera som en grogrund för utvecklandet av en mer öppen motståndskultur (Lilja & Vinthagen, 2009. s.75). En form av vardagsmotstånd är individers försök att uppvärdera en hierarkis lägre stående identitetspositioner alternativt att ändra eller upplösa de kategorier som hierarkin vilar på. Genom att dekonstruera och omformulera stereotypa föreställningar undermineras dessa (Lilja & Vinthagen, 2009. s.76). En teori som kan sägas ha med detta att göra är Butlers teori om performativitet, eftersom den innebär att varje individ genom upprepade handlingar iscensätter olika identiteter, exempelvis könsidentiteter. Individen i fråga har möjlighet att upprepa dessa handlingar på ett annorlunda sätt för att skapa nya identitetspositioner vilka i sin tur potentiellt kan förstås som vardagsmotstånd. Detta omdefinierande av identitetspositioner är något som mycket av strategier för vardagsmotstånd har gemensamt med varandra (Lilja & Vinthagen, 2009. s.77-78).

6.2.6. QUEERTEORI OCH QUEERT MOTSTÅND

“In LGBTQ, nonbinary gender identities currently can occupy either the T or the Q. On the other hand, nonbinary genders can also be seen as the third that shatters the binary of cisgender and transgender” (Bornstein, 2016. s. xvii). Icke-binära könsidentiteter kan alltså förstås både som trans och som queer. Trans är ett prefix som betyder att något sträcker sig över, genom, på andra sidan av något (Nationalencyklopedin, 2018) vilket är precis vad icke-binära könsidentiteter gör i förhållande till de tilldelade, binära könen. Queer är ”ett kritiskt sätt att förhålla sig till det normala” (Ambjörnsson, 2006. s.8) och det centrala är att det är normbrytande, liksom icke-binära könsidentiteter, samt att det uppmanar att tänka bortom samhällets normaliserade uppdelningar. Queerteorins uppgift och syfte är att röra om i och störa de befästa kategorierna och den bör därför inte specificeras, eftersom den då riskerar att bli ännu en ny befäst kategori (Tiina Rosenberg i Ambjörnsson, 2006. s.9). Poängen med queerteori är inte ”att bena upp och utreda vad som är vad” skriver Ambjörnsson (2006, s.38). Istället handlar det om att ”undersöka hur det vi i vårt samhälle beskriver som sexualitet organiseras, regleras och upplevs.” (ibid.). Kort sammanfattat granskar alltså queerteorin de normer som är kopplade till sexualitet, genus och sexuell identitet och den gör det ur ett kritiskt perspektiv (Ambjörnsson, 2006. s.78). En av queerteorins poänger är att idéerna om vad som uppfattas som

feminint kontra maskulint inte är liktydigt med det som brukar benämnas som biologiska kvinno- och manskroppar, utan att genus och genusuttryck kan frikopplas från biologiskt kön (Ambjörnsson, 2009 s.176). Eftersom icke-binära könsidentiteter gör just det, d.v.s. bryter mot normer och frikopplar genus från biologiskt kön kan det alltså förstås som en del av queer.

Början av queerrörelsens framväxt brukar enligt Ambjörnsson "beskrivas i termer av brott och konfrontation" (2009. s.179) därför att den vill konfrontera det cisheteronormativa samhället och den var till sin början, och är än idag, kantad av olika former av aktivism, ofta i form av konfrontativa direktaktioner, flygblad, manifest och civil olydnad (Ambjörnsson, 2006 s.172, Ambjörnsson, 2009. s.179). Valet av namn – queer – var en signal till omvärlden om att de inte tänkte sträva efter acceptans och tolerans och kan förstås som en form av motstånd. Termen queer var från början ett ord som i engelskan användes som ett kränkande ord på personer som ansågs som avvikande och perversa. Att ta en term med negativa konnotationer som använts för att stigmatisera och göra den till sin kan enligt Butler leda till att termens stigmatisering, dess negativa konnotationer omprövas, förändras och i slutändan också försvagas (Butler, 1993) och enligt Kosofsky Sedgwick har individer möjligheter att återupprätta ett positivt sätt att uppfatta sig själv genom att ta till sig skammen som läggs på denne. Den erövrade skammen kan sedan användas som en form av vapen för att slå tillbaka (Kosofsky Sedgwick, 1993).

En annan typ av queert motstånd kan sägas vara att prestera så kallat fel sorts kopplingar i relation till den heterosexuella matrisen (Ambjörnsson, 2009 s.182). Ett exempel på sådant motstånd är till exempel att vara något annat än heterosexuell. Ett annat är att motverka den påstådda kopplingen mellan kön och genus, att inte se ut som och/eller bete sig enligt de normativa sätt som anses vara naturliga för kvinnor och män, att kombinera så kallat feminina och maskulina uttryck med varandra i en kvinnligt kodad kropp till exempel (Ambjörnsson, 2009 s.181). Ett tredje sätt är att "löskoppla den biologiska kroppen från genus" (Ambjörnsson, 2009 s.183) eller att inte vara varken kvinna eller man. Att på sådana sätt inte anpassa sig till tvåkönsmodellen bidrar till att synliggöra andra typer av identiteter, helt enkelt andra sätt att vara människa, samtidigt som det uppmärksammar att genus inte är något av naturen givet utan kulturell skapat (Ambjörnsson, 2009 s 183).

7. RESULTAT

7.1. INTERVJUPERSONERNA

Personerna som deltagit i denna uppsats har alla gemensamt att de innehar någon form av icke-binär könsidentitet, samt att de bor i Göteborg. De har alla blivit tillfrågade om vilket pronomen

som ska användas om dem i uppsatsen. Vid tiden för intervjun föredrar Sam pronomen han (personlig kommunikation 27 april 2016) och Rebecca pronomen hon (personlig kommunikation, 29 april 2016). Mio, Alex, Juno, Mika och Karin har pronomen hen (personlig kommunikation 29 mars 2018, 5 april 2018, 6 april 2018, 23 april 2018, 25 april 2018), medan Anna, Love och Eli har pronomen den (personlig kommunikation 28 mars 2018, 5 april 2018, 6 april 2018). Anna berättar dock att den ibland använder hen, för att det är lättare för omgivningen att förstå, men föredrar den (personlig kommunikation 28 mars 2018) och Love uppger att den växlar mellan den och han, men vid tidpunkten för intervjun är det pronomen den som gäller (personlig kommunikation 5 april 2018). Om varje persons bakgrund har inga specifika frågor ställts men Anna, Mio, Alex, Love, Juno, Mika och Karin berättar alla att de antingen har studerat eller just nu studerar på högskola eller universitet (personlig kommunikation 28 mars 2018, 29 mars 2018, 5 april 2018, 5 april 2018, 6 april 2018, 23 april 2018, 25 april 2018). Majoriteten av intervjupersonerna var personer som blivit tilldelade könet kvinna vid födseln.

7.2. EGEN FÖRSTÅELSE OCH UPPLEVELSE AV ICKE-BINARITET

För att jag skulle kunna se att vår förståelse för vad vi talar om när vi talar om icke-binaritet stämmer överens fick varje intervjuperson svara på hur de definierar begreppet. Frågan besvarades i princip på samma sätt av alla tio intervjupersoner. Icke-binaritet är att inte vara kvinna eller man, det är en mycket öppen, bred term som täcker alla möjliga typer av könsidentiteter. Det kan till exempel för vissa betyda att könsidentiteten växlar fram och tillbaka i olika takt dels mellan de två binära könsidentiteterna och dels en blandning av de båda. Det kan också innebära att ens könsidentitet alltid är på en skala någonstans emellan de båda binära könsidentiteterna, eller till och med är utanför, bortom en sådan skala. Helt enkelt att en inte passar in i könsdikotomin (personlig kommunikation 27 april 2016, 29 april 2016, 28 mars 2018, 29 mars 2018, 5 april 2018, 5 april 2018, 6 april 2018, 6 april 2018, 23 april 2018, 25 april 2018). Intervjupersonernas egen förståelse stämmer således överens med den definition som är utgångspunkten för denna uppsats (Transformering, 2018a).

Icke-binaritetens betydelse för var och en personligen verkar präglas av frihet. En frihet att få skapa sin egen identitet, att få utforska och upptäcka den oberoende av andras förväntningar på hur de borde vara i relation till det kön de tilldelats. Svaren jag fick var allt från svävande och poetiska till lite mer konkreta beskrivningar av hur icke-binariteten påverkar och vad den bidrar med i identitetsskapandet.

Mio beskriver hur hen upplever sin icke-binaritet som en form av tyngdlöshet, en lättnad, som att hen "[...] flyter i ett vakuum men också som att jag är vakuumet, och inte på ett läskigt borttappat sätt utan som att [...] jag är helt fri." Mios insikt att hen är icke-binär var från början inte självklar utan kom lite som en blixtnöje från klar himmel en kväll när hen satt på jobbet. Hen berättar att hen hade tillbringat ett par månader med att läsa transpersoners egna berättelser och att hen hade tyckt det var intressant men tänkt att det inte var något som egentligen rörde hen själv. Tills den där kvällen på jobbet när det plötsligt sa "poff" och hen förstod att det faktiskt visst rörde hen. I början var det mycket känslor på samma gång och på det följde en period av förvirring eftersom det innebar att börja ifrågasätta allting, från hur hens uppväxt präglade hen att se ut, med klänningar och söta saker, till hur hen alltid förväntats bete och känna sig – omhändertagande, duktig, trevlig, glad, få bra betyg, aldrig vara jobbig, skaffa pojkvän och ha förmåga att känna sig sexig. Mio tittade tillbaka på allt det där och insåg att hen skådespelat sig igenom mycket av det men en del saker har hen kommit fram till att hen ändå fortfarande trivs med att göra och vara. Till exempel trivs hen med att vara glad och trevlig, så länge det inte är något som hen tvingas till på grund av det tilldelade könet. Sedan hen började ifrågasätta förväntningarna har hen börjat säga ifrån mer, vara mer jobbig och inte hålla igen lika mycket när hen blir sur (personlig kommunikation 29 mars 2018).

Rebecca beskriver att vara icke-binär som att "inte vara så jävla uptight" med vilket hon menar att en kan vara helt ärlig med sig själv, inte försöka tvinga in sig i att vara bara vara 100 % kvinna eller man med allt det innebär. Att våga vara öppen för möjligheten att vara som en är oavsett hur det är kodat och oavsett vad som förväntas av en. Hon har alltid varit obekvämd med att ses som antingen kvinna eller man men trodde trots detta ett tag att hon var transmaskulin³, för att hon inte hade ord på något som var mellan eller utanför. För Rebecca har icke-binariteten blivit ett sätt att slippa pressa in sig själv i ett fyrkantigt fack och att, åtminstone inför sig själv, inte behöva associeras med sådant som är kvinnligt kodat men hon känner inte något särskilt behov att andra ska veta att hon är icke-binär. Hon berättar att hon tidigare i sitt liv, under högstadiet, blivit retad av sina klasskamrater när hon klätt och betett sig som hon ville, att det fortfarande är en skräck hon har och att hon därför snarare försöker dölja sin icke-binaritet (personlig kommunikation 29 april 2016).

Alex beskriver icke-binariteten som "[...] ett försök att skapa en verklighet på lite egna villkor [...] jag försöker ge mig själv platsen att vara utanför [...] systemet". För Alex var icke-binariteten något som kom upp första gången under gymnasiet när en bekant berättade om sin icke-

3 En person som tilldelats könet kvinna vid födseln vars könsidentitet är mer eller mindre maskulin (Romson, 2014)

binaritet, men hen avfärdade det då i relation till sig själv för att hen inte ville stjäla fokus från vännen. Men ett par år senare, när Alex varken studerade eller jobbade satte hen sig ner och tog upp frågan inför sig själv igen, och då var det som att något klickade. Hen berättar att när hen till slut satte sig ner och "smakade på" ordet icke-binär och satte det i relation till sig själv och den kunskap hen fått om det så kändes det bara rätt. Då insåg hen hur klaustrofobiskt det hade känts att leva upp till de förväntningar som funnits på att hen skulle vara på ett särskilt sätt bara för att hen tilldelats ett visst kön. Det maktsystem som producerar och reproducerar dessa förväntningar och normer gör mer skada än nytta menar Alex, och berättar om hur hen gått in helhjärtat för att uppfylla normerna för det kön hen tilldelats efter att som femtonåring blivit utsatt för sexuella övergrepp:

[...] det enda sättet jag kunde typ hantera det var att gå jättein i den här könsrollen [...]. Jag letade desperat efter hur man var tjejpå riktigt [...]. Det var kjolar och det var klackar och det var smink och söta frisyror och [...] dubbelkolla i spegeln hela tiden, alltid vara söt. Jag kunde inte gå ut om jag såg lite slarvig ut typ för att det skulle vara så jäkla hemskt mot omvärlden typ. [...] Jag känner att det skadar i att det ger [...] måsten och en ram för vad man får göra och det begränsar folk så mycket att [...] det verkligen hindrar en från att må bra.

För Alex har det varit en ganska lång och utdragen process att berätta för sin omgivning. Hen berättar att hen försökte att långsamt introducera ett nytt pronomen och ett nytt namn i sin vänskrets men att det inte har varit lätt att få omgivningen att förstå vikten av att faktiskt sluta använda det namn och pronomen som Alex blivit tilldelad. Hen upplever att många av dem som hen berättat för har reagerat mer eller mindre likgiltigt. Hen beskriver det som att de lyssnar, säger "jaha, okej..." och sedan fortsätter som vanligt. Hen berättar att det känns som att de bara glömmer bort det, och fortsätter använda fel pronomen och fel namn. Enligt Alex brukar även de som använder rätt namn och pronomen glömma bort att det innebär mer än bara byte av pronomen och namn, att det krävs en djupare analys av situationen. Hen säger att det fortfarande händer att människor i hens omgivning till exempel pratar om "det motsatta könet" när hen är med, och att detta får hen att känna att hens existens blir osynliggjord (personlig kommunikation 5 april 2018).

För Juno är icke-binariteten ett begrepp som sätter ord på en känsla hen haft länge. Hen beskriver sig som genderfluid/genderqueer. För Juno betyder det att hen ibland ser sig som mer "kvinna eller feminin, ibland ser jag mig mer som manlig eller maskulin eller så ser jag mig som kvinna fast maskulin". Det är en blandning och något mer och framför allt är det just nu det begrepp som bäst beskriver hur hen ser sig själv. Juno har alltid lekt med könsuttryck och identitet, både privat och genom teater. Hen berättar att känslan när hen kom i kontakt med

begreppet mestadels var att skönt och att det kändes som att "Ja! Ytterligare ett sätt att slå tillbaka mot alla normer och alla fack och grejer". Men det har samtidigt varit jobbigt, till viss del på grund av samhällets inställning. Hen berättar:

[...] det har ju mer varit en fråga att orka kämpa mot samhället liksom att bli accepterad som att nej, jag är ingen galning, jag är ingen... jag är inte kriminell, jag är ingen brottsling, [...] jag bryter inte mot lagar eller regler, men jag bryter mot normerna.

Det jobbigaste för Juno har varit att familjen inte har vetat. Hen säger att det inte varit någon direkt hemlighet och att hen egentligen inte förväntat sig någon negativ reaktion, men att de sociala normerna som finns har gjort att det känts svårt att berätta. När vi träffas är det knappt en vecka sedan Juno berättade för delar av sin familj att hen är icke-binär. Turligt nog hade konversationen under en sammankomst kommit in på att en annan närstående nyss insett att hen är genderfluid, så då passade Juno på att berätta om sin egen icke-binaritet. Någon särskild reaktion blev det inte utåt säger hen, men tillägger att hens mamma nog blev lite sårad. När jag frågar varför hen tror att hon blev sårad säger hen: "eller sårad och sårad, men jag märkte att hon inte visste hur hon skulle reagera. Hon blev inte arg och hon blev inte glad eller så utan det var bara att 'jaha'". Hon kände nog någon slags okunskap och som att hon blivit såpass gammal att hon inte förstår, menar Juno (personlig kommunikation 6 april 2018).

Mika beskriver sin relation till icke-binariteten som lite förvirrande:

[...] nu är jag ju 30 och liksom har levt ett tag, också med de här känslorna väldigt länge och då kan man ju tro att det är mer definierat, men det är det inte och nu är det så att jag funderar också på att, vad betyder det att vara icke-binär? Är det liksom samhället som gör mig till icke-binär eller är jag det, hade jag varit det även om samhället inte hade varit så himla skevt och binärt. Alltså vad är det som gör att jag... inte känner att jag hör hemma liksom?

Oavsett vad som ligger bakom så är det ändå uppenbart att hen inte hör hemma i tvåkönsnormen menar hen. Varje gång någon använder fel pronomen är det som att det skär i hen, det skapar en känsla av att vara mindre legitim, mindre värd och inte respekterad. Att förklara så att cispersoner förstår hur det känns är svårt säger hen, men gör ett försök: "[...] det är ju liksom som någon säger [...] 50 gånger om dagen såhär att "du är en häst" typ. Det är fel och det är jättekonstigt". Förra året försökte Mika aktivt att få sin omgivning att använda rätt pronomen när de talar om hen, men det gick trögt. Även de gånger de försökte blev det som en påminnelse om att hen inte passar in. Ofta snubblade de till på ett "hon" innan de med eftertryck markerade "hen" som för att visa hur jobbigt de tyckte det var för dem. Så efter sju-åtta månader

av att aktivt rätta sin omgivning mådde hen bara sämre och valde att sluta påpeka det, varpå alla slutade försöka. Mika minns inte exakt när hen först kom i kontakt med begreppet icke-binär, men säger att det var när hen flyttade Göteborg och hen i större utsträckning började umgås med andra queera personer. Insikten att hen inte behöver spela efter reglerna för hur en "bra ciskvinna" ska vara och se ut innebar att hen kunde frikoppla förväntningar från sig själv, vilket var befriande och världsomvändande och blev lite som en ny tonårsperiod berättar hen (personlig kommunikation 23 april 2018).

Som barn ville Karin, åtminstone i perioder, helst vara pojke. I rollen som tjej kände hen sig aldrig hemma, och att bli uppfattad som det skapade ett visst förakt mot allt som hade med femininitet att göra. Hen berättar att hen kände en frustration över att bli ihopklumpad med kvinnor och att inte vara eller ens vilja vara intresserad av eller se ut som det hen "borde" varit intresserad av eller se ut som. Ett tag försökte hen därför att vara mer androgyn men det resulterade snarare i att omgivningen tolkade hen som "den där tjejen som är en av grabbarna". Ett av de tidigare minnena Karin har av att komma i kontakt med icke-binaritet var när hen blev medlem på ett internetcommunity där det var möjligt att välja "ospecificerat" som kön, vilket fick hen att känna "yes! Det är jag!". Någonstans i ungefär samma veva kom hen även i kontakt med begreppet icke-binär och kände att hen stämde bra in i vad det kan innebära. Det gav en frihetskänsla, men också funderingar som "tänk om jag hade vetat det här enda sedan jag var liten, [...] att ingen annan kan bestämma vilket kön jag har och att jag inte behöver hålla mig till några jävla mallar?". Hen blev glad men kände samtidigt att hen kanske inte hade rätt att kalla sig icke-binär, eftersom hen genom sitt könsuttryck⁴ fortfarande läses av andra som kvinna. Själv ser hen kjolarna och klänningarna hen bär som klädesplagg som i större utsträckning än byxor gömmer de feminina formerna, men för omvärlden är det klädesplagg med starka feminina konnotationer, vilket gör att hen ändå läses som kvinna (personlig kommunikation 25 april 2018).

Love berättar att icke-binariteten för den har betytt en frihet att uttrycka sig som den alltid gjort utan att känna en diskrepans mellan det och hur den borde uttrycka sig i enlighet med det tilldelade könet. Exempelvis har Love tidigare skämts för att ta för sig i sexuella situationer, något den inte känner samma skam över längre. Exakt när och hur den insåg att den är icke-binär minns den inte, men den berättar om ett tillfälle som fick den att tänka till kring sin könsidentitet:

4 Det sätt på vilket en person uttrycker sitt kön genom exempelvis klädstil, frisyrr, röst och kroppsspråk (RFSL, 2015)

[...] det var ett ganska kul tillfälle när min pappa ifrågasatte såhär "men varför... du blir alltid så himla arg, när jag kallar dig för kvinna..." och jag bah "ja, vadå. Blir inte alla det?" typ och så frågade han såhär "ja men, vill du att jag ska sluta med det?" så var jag såhär att "ja, det hade nog vart gött!". [...] där kändes det som att det blev uppenbart för mig i alla fall att såhär "okej alla kvinnor blir nog inte arga för att bli kallade kvinnor".

När Love väl förstått att den är icke-binär slutade den försöka putta in sig själv i normen för hur en person som är AFAB⁵ bör vara. Samtidigt fick den lite panik över "hela transgrejen" och att behöva förhålla sig till att samhället osynliggör och förtrycker transpersoner. Den berättar att det på ett plan är "gött" att vara icke-binär, men på ett annat plan finns tvivel om huruvida den kommer orka vara sig själv i detta samhälle. Omgivningens reaktioner har mestadels varit stöttande, även om många saknat kunskap om icke-binaritet och en del har ställt välmenande men opassande frågor. Då Love har ett yrke som innebär att den träffar ganska mycket människor blir den också ofta felkönad, vilket – även om det sällan görs med ont uppsåt – är jobbigt och får den att tänka mycket på hur den kan minimera sina feminina drag mer så att omgivningen ska förstå vem den är.

Anna beskriver insikten om sin icke-binaritet som väldigt skön och "jävligt förvirrande" eftersom det dels innebar att den kunde släppa på alla försök den gjort att försöka passa in i en "väldigt, väldigt snäv kvinnoroll" samtidigt som det innebar att den bild Anna hade av världen helt försvann. Vad som gav insikten att den är icke-binär minns den inte, men troligen var det i samband med att den började träffa andra personer som är icke-binära, berättar den. Det som sedan fick alla pusselbitar att falla på plats var när den klippte av sig sitt långa hår. Det fick den att se sig själv på ett nytt sätt och landa i den personen som den skulle komma att bli. De delar av omgivningen som vet om Annas icke-binaritet har inte reagerat negativt, men det är inte alla som är så bra på att använda rätt pronomen och prata om Anna på rätt sätt. Det gör inte så mycket, så länge de själva är medvetna om när de gör fel och rättar sig, menar Anna, men en vän har inte en enda gång använt rätt pronomen, fast de känt varandra i flera år och det känns inte bra. I familjen har reaktionerna varit lite olika. För Annas syster verkar det inte ha varit några konstigheter, däremot blev det lite obekvämt när den skulle berätta för sin pappa och hans sambo:

[...] pappa har ändå ganska bra koll liksom, jag tror att han hade det lite på känn på något vis, [...] men hans sambo frågade ju om jag skulle byta namn till hen och man bara "eh... nej, inte riktigt" Det var ganska smärtsamt att höra men det var skönt att få skratta lite...

5 Assigned Female At Birth (Transformerung, 2018a)

Annas pronomen har också fått en del reaktioner. Det har hänt att den fått kommentarer av typen "'den' det säger jag om en sak" och av den anledningen brukar den inte använda pronomen den om sig själv i till exempel jobbsammanhang utan använder då istället hen, eftersom de flesta verkar ha lite lättare att acceptera det. Även det har dock väckt vissa reaktioner. Den berättar att en kollega flera gånger har skrivit texter i vilken Anna figurerar och varje gång den får korrekturläsa innan publicering måste den påminna om att använda hen och inte ett könat pronomen om den. Istället för att bara ändra alla könade pronomen i texten till hen har kollegan då valt att skriva om texten på de ställen där pronomen förut förekom så att pronomen inte längre behöver användas. Något som får Anna att känna sig förbisedd och osynliggjord (personlig kommunikation 28 mars 2018).

Sams förståelse av icke-binaritet är att det är ett öppet begrepp som betecknar allt mellan och utanför de två binära könen. För honom själv innebär det en frihet att inte behöva "tvångkategoriseras" som antingen eller, något han upplevt både i cis- och i transsammanhang. Under några år trodde han att han var transkvinna, men när han började fundera på att gå igenom en utredning och könsbekräftande behandling och om han skulle ångra sig – då blev han panikslagen. Som icke-binär känner han att han istället är fri att inte förhålla sig till det som omgivningen antar att han ska vara, även om hans icke-binaritet inte stoppar andra från att försöka definiera honom. Han menar att det både i cis- och transsammanhang finns en idé om att en måste gå att sätta in i något fack, binärt eller inte spelar inte nödvändigtvis någon roll, men även som icke-binär ska du gärna välja något exakt, "det är okej om du säger att du är 40 % man och 60 % kvinna så länge du är det hela tiden" och helst ska det vara något som varit konstant sedan barndomen, säger han. Ju mer han själv har börjat acceptera sin könsidentitet, desto mindre tänker han också på vad andra människor har för kön, berättar han, eftersom han inte tycker att det är ett produktivt sätt att tänka på andra människor (personlig kommunikation 27 april 2016).

När jag frågar vad begreppet icke-binär betyder för Eli svarar den att det är ett väldigt brett begrepp och att det är svårt att beskriva, men att det kan förklaras som något som är "både och inte något på samma gång". Själv har Eli alltid känt att den är någonstans mitt emellan, att det inte stämt "åt något håll" och helst skulle den bara beskriva begreppet som "varken eller" och inte som "både och" men det verkar svårare för andra att greppa den formuleringen menar Eli. För den innebär icke-binariteten en "absolut frihet" att möjligheten att vara icke-binär finns och tillägger att det alltid har funnits, men att det verkar ha blivit synligare på senare tiden. Eli fick ord på sin tidigare oförklarliga känsla av att inte passa in för kanske fyra-fem år sedan, exakt när och hur det gick till kan den inte minnas, men däremot hur det kändes, jättebra – och läskigt. För

egen del kändes det som att något äntligen föll på plats, läskigt var det på grund av hur andra skulle reagera. För reaktioner blir det alltid menar Eli, och en kan bara hoppas att de inte är allt för dåliga. Elis föräldrar verkar mest ha svårt att greppa användningen av pronomen den. "Är inte det en sak?" frågar de och en sådan reaktion är tråkig, men i alla fall inte livsfarlig, vilket reaktionerna skulle kunna bli i fel sammanhang menar Eli.

7.3. ICKE-BINÄRA NORMER OCH PERFORMATIVITET

7.3.1. ATT GÖRA GENUS PÅ ETT ANNAT SÄTT

När jag träffar Sam är han klädd i en lång svart rock och högklackade skor, han har en hel del mörkt skägg och klarrött läppstift. Han berättar att han är genderfluid, något han ganska nyss kommit fram till efter att under flera år identifierat sig som transkvinna. För honom innebär genderfluid att han ibland identifierar sig som cisman, ibland som kvinna och ibland 80 % det ena och 20 % det andra. Och att det ibland växlar väldigt fort. "Det är omöjligt att hålla koll på mig utan att fråga mig var tionde minut" berättar han, men hans könsuttryck växlar inte särskilt mycket till följd av detta. När han definierar sig som kvinna brukar han visserligen raka av sig skägget men oftast blandar han attribut oavsett vad han definierar sig som för tillfället. Han vet att det förvirrar folk, och han gillar det: "[...] jag tycker att det är så underbart [...] och så försöker folk fråga 'är du man eller kvinna?' och jag bah 'Båda! Eller inget av det!'" (personlig kommunikation 27 april 2016). Hans uttryck utmanar de genusnormer som finns för det kön han blivit tilldelad. Denna blandning av binärt kodade attribut som Sams uttryck kombinerar skulle kunna förstås som en första form av icke-binär performativitet, en performativitet som inte tar avstånd från det binära utan snarare leker med de olika tvåkönsnormativt kopplade attributen för att skapa en ny form av genus, ett icke-binärt. En anledning till att personer som Sam träffar blir förvirrade när de ser hur han blandar olika könade normer i sitt uttryck skulle kunna vara att han inte presterar de kopplingar som förväntas av honom inom den heterosexuella matrisen, där det feminina och maskulina är varandras tydligt åtskilda motsatser som endast kopplas samman genom ett förväntat begär till varandra (Ambjörnsson, 2006. S.112-113).

7.3.2. ATT GÖRA GENUS ANDROGYNT

Anna berättar att det verkar finnas någon slags norm att icke-binära personer ska klä sig och se "könsöverskridande" ut, och att det snarare betyder att en ska försöka att vara mitt emellan det som är normativt för kvinnor respektive för män än att – som Sam – blanda attribut. Den

berättar att det gör det lättare för omgivningen att förstå att en person är icke-binär. Mest märks skillnaden i Annas eget könsuttryck nu jämfört med innan den insåg att den var icke-binär på vad den slutat med sedan dess. Anna berättar att den till exempel har slutat att använda mascara, läppstift och högklackade skor och i början klippte den också av sitt hår. Numera tycker Anna dock inte att håret spelar någon roll för det icke-binära könsuttrycket och har börjat låta det växa ut igen. Sedan insikten om icke-binariteten har Anna blivit mer bekväm säger den, men om det beror på att mycket av de obekväma attributen är borta eller om den blivit mer bekväm i sig själv och sin identitet är oklart. Den berättar också att det finns en viss förväntan på icke-binära personer att de ska vara politiska, som om "det är något slags politiskt statement att vara icke-binär vilket verkligen inte stämmer" och att det är politiskt åt vänster (personlig kommunikation 28 mars 2018).

När jag frågar Mio om det finns några normer för hur icke-binära personer ska se ut svarar hen ja utan att tveka och tillägger att hen tycker att hen själv lever upp till det på väldigt många sätt, åtminstone vad gäller personer som är AFAB:

Jag har kort hår, jag har binder eller i alla fall gömmer min bröstorg, jag har skjortor, [...] ja jag upplever att jag lever upp till det väldigt mycket, det är också väldigt tydligt [...] särskilt när man tittar på mediarepresentation att ickebinära [...] ska se androgyna ut [...] ska vara vita... ska ha kort hår... och jag är väl den. Jag är väldigt mycket en stereotyp.

Mio berättar att det är så, med maskulint kodad stil, som hen är mest bekväm med att röra sig i det offentliga rummet, men uttrycker samtidigt en vilja blanda in vad hen kallar för mer feminina element och lite mer "söta detaljer". Hemma har Mio börjat experimentera med att klä sig lite annorlunda från den stil hen är mest bekväm med, men i sociala situationer blir dysforin⁶, speciellt kring bröstorg, tydlig. Hen berättar också att det finns en tanke om att icke-binära personer också är normbrytande på andra sätt än just gällande könsidentiteten, att det är som att bara för att en kritiserar en norm så måste en också kritisera alla andra normer och att det också hänger ihop med just vänsterorienterad politik. En icke-binär person som röstar på moderaterna får nog en hel del konstiga blickar menar hen (personlig kommunikation 29 mars 2018).

Alex tycker inte att det finns någon jättetydlig "urtyp" för icke-binära, på samma sätt som det finns för de binära könen men säger att det finns en idé om att en icke-binär person ska vara

6 En benämning på "det lidande som kan uppstå då det tilldelade könet inte matchar ens könsidentitet" (RFSL, 2017b)

androgyn. Hen beskriver det som att "man ska vara lång, smal, blek, [...] lite fyrkantig sådär. Man ska vara svår att koda genom att vara såhär könlös typ i att andra inte ska kunna se eller kunna omedelbart klassificera vilket kön du är". En ska vara könsöverskridande och för personer som är AFAB krävs det ganska mycket för att uppfattas som det menar hen. Medan det för en person som är AMAB⁷ kan räcka med att sätta på sig en kjol eller att måla naglarna är det för personer som är AFAB nästan omöjligt att av andra förstås som könsöverskridande, en person som är AFAB kan ha på sig byxor, låta bli att använda smink, och "generellt 'se ut som män'" men ändå ses som en kvinna som klär sig lite manligt snarare än könsöverskridande. Vad gäller om det finns några normer för hur en icke-binär person ska vara säger Alex att en förväntas bry sig om alla andra normer också, att en ska vara vänster, feminist och generellt påläst (personlig kommunikation 5 april 2018).

Det som Alex, Annas och Mios exempel visar på är en annan form av performativitet än den som Sam ger uttryck för. Istället för en blandning av binärt kodade attribut verkar denna performativitet fokusera på att i så stor utsträckning som möjligt suddas ut sådant som är tydligt feminint eller maskulint kodat från kroppens yta. De vittnar om en bild av en icke-binär person som en person som strävar mot den så kallade mitten, det ska vara svårt att utifrån se vilket kön personen i fråga tilldelats. Det innebär, berättar de tillfrågade, att en person som är AFAB bör på något sätt dölja sina bröst, till exempel genom att använda en binder – en typ av klädesplagg som plattar till bröstkorgen – eller på annat sätt platta till sin bröstkorg, exempelvis genom att genomgå en mastektomi, alltså på kirurgisk väg avlägsna bröstet. Det bör dock tilläggas att just detta kan vara vanligt förekommande på grund av den könsdysfori som många, men inte alla, icke-binära har. Att ha kort hår är också en del i bilden av hur en icke-binär person ser eller ska se ut.

Det finns dock en viss risk i att stäva efter det androgyna. Kate Bornstein, som själv är icke-binär förklarar hur:

Androgyny assumes that there's male stuff on one side of a spectrum and female stuff on another side of that spectrum. And somewhere in the middle of this straight line there's an ideal blend of "male" and "female". [...] by saying there's a "middle," androgyny really keeps the opposites in place. By saying that we have a "male side" and "female side", we blind ourselves to all the beautiful shades of identity of which we are each capable. Androgyny could be seen as a trap of the binary gender system, as it further establishes the idea of two-and-only-two genders (Bornstein, 2016. s.148).

7 Assigned Male At Birth (Transformering, 2018a)

Strävan efter det androgyna har alltså en tendens att förstärka tanken om en binär uppdelning av kön snarare än att bryta upp och ta sig utanför det binära systemet. Dessutom verkar det som om androgynitet i sig fortfarande har starka maskulina konnotationer. Judith Halberstam skriver "The androgyne represents some version of gender mixing, but this rarely adds up to total ambiguity" (Halberstam, 1998. s.57) något som verkar stämma överens även med den generella beskrivning som många av de intervjuade ger av vad som är androgyn, exempelvis det korta håret och avsaknaden av alla kroppsformer som inte är platta och raka. Frågan är då hur "neutralt" ett sådant könsuttryck verkligen kan vara.

7.3.3. NORMER OCH SYMBOLER I DET NORMBRYTANDE – EN PARADOX

När Love får frågan om det finns några utseendenormer för icke-binära svarar den ett självklart ja och skrattar till. Den börjar med att poängtera att den tycker att det är konstigt att det finns normer i det som ska vara normbrytande och att det absolut finns exempel på icke-binära personer som inte rättar sig efter de normerna, men den säger också att den själv har träffat väldigt få icke-binära personer som har "långt, svallande, lockigt hår och jättestora bröst och läppstift". De finns, men de är få menar den. De flesta icke-binära personer som Love själv känner och som är AFAB verkar sträva efter någon slags androgynitet, exempelvis genom att ha kort hår och maskulint kodade attribut som exempelvis slips. Det ska vara svårt att veta vilket kön som personen i fråga blivit tilldelad vid födseln. Liksom Mio säger Love att det nog är svårt att vara moderat och icke-binär. Den säger att det finns en ganska stor vänsternorm och att en gärna ska vara både miljömedveten och kulturellt medveten, i den mening att en hellre ska vilja gå på en indiekonsert än lyssna på radiopop. Love menar också att många icke-binära nog har någon form av högre utbildning (personlig kommunikation 5 april 2018).

Även Eli poängterar att det är konstigt att det finns normer inom det icke-binära och queera. Den menar att det inte borde finnas, eftersom det skulle innebära att hela konceptet faller. Den tycker det beror på vem en frågar, men håller ändå med om att det finns en viss bild av hur en icke-binär person ser ut. Den säger: "[...] man ska vara vit, naturligtvis, och väldigt smal och androgyn men det får inte slå över för mycket åt det maskulina hållet heller [...] då är du hemma liksom och så nån spännande spretig frisyr [...]". Om en sticker ut och något håll från denna bild blir det "dålig stämning" menar Eli. Bilden av hur en icke-binär person ska se ut är en person som håller sig så nära någon slags androgyn mittpunkt som möjligt utan att tippa över åt något håll, vare sig åt det feminint kodade, det maskulint kodade eller en blandning. Förväntan att en icke-binär person ska ha någon form av politiskt intresse eller medvetande är något som även Eli nämner, även om det är olika från person till person om en vill och orkar "vara ute på

barrikaderna". Främst handlar kanske det politiska medvetandet om transfrågor och rättigheter menar Eli (personlig kommunikation 6 april 2018).

Juno är inne på samma sak. "Man ska gärna vara androgyn, man ska inte visa några vare sig manliga eller kvinnliga former, fast är du maskulin så ska du gärna vara mer feminin, och är du feminin så ska du gärna vara mer maskulin, du ska ligga mitt på skalan" berättar hen. För en person som är AFAB innebär det, även enligt Juno, att se till att ens bröstorg är platt och att ha en kortklippt frisyr, kanske också att försöka prata med mer av en basröst, samtidigt som det betyder att exempelvis inte använda kjol, klänning och smink. Men, menar Juno, inte många icke-binära uppfyller dessa kriterier och det tycker hen är bra. Själv vill hen inte passera som kvinna, men heller inte som man, endast som sig själv. Som icke-binär hamnar en i "transrörelsen", menar Juno, och den är förknippad dels med generell aktivism och dels med en tanke om intersektionell feminism (personlig kommunikation 6 april 2018)

Rebecca, Mika och Karin instämmer också de i att det finns en viss strävan efter, eller en bild av att en bör ligga precis på någon slags mittlinje, i ett androgynt gränsland där andra människor inte kan avgöra utifrån vilket kön en identifierar sig som (personlig kommunikation 29 april 2016, 23 april 2018, 25 april 2018). Karin menar att det androgyna gränslandet innebär något som liknar en "förpubertal pojkkropp". Sättet en klär sig ska gärna dölja ens feminint kodade kroppsformer och håret ska vara kortklippt. Att det finns någon form av norm att som icke-binär vara normbrytande på andra sätt än gällande könsidentiteten håller Karin med om, sådana bilder finns ju alltid av subkulturer menar hen och när det gäller just det icke-binära eller queera handlar det mycket om just politiskt medvetande, gärna vänsterpolitik, ekologiskt tänkande och en vegetarisk eller vegansk matkultur (personlig kommunikation 25 april 2018).

Rebecca beskriver strävan efter det androgyna gränslandet som att det finns en norm att "om du känner dig som varken eller, då måste du se ut som varken eller". På frågan vad det då innebär att se ut som varken eller svarar hon:

[...] man får nog ha hyfsat kort hår, har du för långt så blir det kvinnligt, har du för kort så blir det manligt [...] Jag är ju screwed. Jag har hår ner till midjan. Och så lite... klä sig i... androgyna kläder... jag tänker såhär jeans som inte är för baggy men som inte är för tajta... och hålla sig i det här luddiga mellanlandet hela tiden.

Hon fortsätter med att poängtera att detta är en stereotyp och att två icke-binära personer inte alls behöver ha samma uttryck, det finns ingen icke-binär livsstil säger hon, men däremot en förväntan och en tanke om att det skulle finnas något sådant. "[...] det kanske är ett tecken på att den fullständiga acceptansen är i sin vagga, kan man säga. Det har börjat bli okej [att vara icke-

binär på andra sätt än det förväntade] men är fortfarande extremt stereotypiskt” (personlig kommunikation 29 april 2016).

Mika berättar om icke-binära och queera vänner med ett femme uttryck som inte känner sig välkomnade i queera rum. Femme är ett begrepp som brukar användas för att beteckna en identitetsposition som traditionellt beskrivs som en ”lesbisk person som leker med och iscensätter femininitet”(Ambjörnsson, 2009. s.177) och historiskt står det ofta i relation till den så kallade butchen, som i sin tur är ett begrepp som beskriver en lesbisk person som klär sig i maskulint kodade kläder och använder maskulint kodade attribut (ibid.). Hen berättar att det finns ett visst förakt mot cisheteropersoner i queera sammanhang och personer som är AFAB och som har ett femme uttryck tas ofta som just cisheteropersoner, även i queera sammanhang. Detta får dem, enligt Mika, att känna att de inte är lika välkomna där som de hade varit om de haft ett mer ”typiskt” eller ”uppenbart” queert uttryck, och för att göra ett mer queert intryck finns det ett par markörer en kan använda sig av, menar Mika. Exempel på sådana säger hen är exempelvis att ha en septumpiercing eller att färga håret i någon onaturlig färg, som rosa eller blått (personlig kommunikation 23 april 2018).

Paradoxalt nog – men kanske inte helt oväntat – verkar det alltså finnas normer även i det som är normbrytande. Det förefaller dock som att det finns en viss motvilja att medge att det finns en slags normativitet vad gäller icke-binära könsidentiteter då flera av de intervjuade, i samband med att de räknar upp sådant som de menar är normativt för icke-binära personer, påpekar att det är konstigt, att det inte borde finnas eller att de själva inte känner sig pressade av några sådana normer. Men att inte uppfylla dessa normer, eller åtminstone på något sätt i sitt uttryck markera sin icke-binaritet genom symboliska markörer som slips, septumpiercing och kort och onaturligt färgat hår kan resultera i att en inte uppnår samma legitimitet – både bland andra icke-binära eller queera personer och bland utomstående – av den anledning att det ändå finns en föreställning av hur en icke-binär person ska se ut. Dessa queera markörer skulle kunna ses som en form av symboler som är av vikt för icke-binär performativitet och skapandet av en ”förståelig” icke-binaritet.

7.4. ICKE-BINÄR SOM MOTSTÅND

7.4.1. ATT GÖRA MOTSTÅND GENOM PERFORMATIVITET

Anna säger att motståndet är något som ”kommer på posten” som icke-binär. Att det för den inte är ett aktivt val att göra motstånd, utan att det är något som händer av sig själv, i och med att

icke-binarieteten som Anna uttrycker det, på ett sätt innebär att "avsäga sig allt det kring kön som samhället har prackat på oss". Bara genom att finnas, och vara öppen med sin identitet gör en motstånd, menar Anna, men det är ingenting som den har något emot utan snarare något den är bekant med. Den tror också att det kan uppfattas av andra som motstånd, kanske för att de tror att icke-binarieteten är ett medvetet politiskt val (personlig kommunikation 28 mars 2018).

Också Love upplever att icke-binarieteten i sig själv är ett motstånd. Den säger att det ibland är "gött" att få göra lite motstånd, men att det ibland är jobbigt att ens existens är motstånd, och att den kommit fram till att den gärna vill göra motstånd, men inte vara motstånd, men bara för att vistas i sociala rum måste den ofta "outa" sin könsidentitet. Att säga sitt namn och få sin kropp synad, och att de två inte korrelerar så som förväntat, är i sig ett slags motstånd menar Love. Den berättar:

Jag är nog väldigt mycket motstånd just nu, det mesta jag gör blir liksom motstånd, Asså... Det är såhär, det är lite intressant. Jag och min partner som är transfeminin, ibland känner vi oss så dåliga för att vi inte är mer aktivister, vi skulle gärna vara ännu mer aktivister, vi försöker men ibland orkar man inte. Men då brukar vi säga att om vi går hand i hand på stan så är vi nog lagom aktivistiska ändå för att vi ser så jävla fel ut.[...] det... tycker jag ändå är lite talande för det här med motstånd, man... det blir verkligen inte att man bara gör motstånd utan man är motstånd.

Love berättar skrattandes att det är många som tycker att dennes könsidentitet är jättejobbig för dem och att de dels har svårt att förstå vad en könsidentitet är och att de tycker att den borde ta tillbaka sitt gamla namn för att "det var mycket lättare". Däremot menar den att det nog inte nödvändigtvis är så att andra tänker på det i termer av motstånd eftersom de kanske inte ser kön som en maktstruktur på samma sätt. De ser det nog mer som att en är lite konstig eller försöker vara lite speciell, menar Love (personlig kommunikation 5 april 2018).

När Mio får frågan om hen upplever att hen på något sätt gör motstånd genom att vara icke-binär svarar hen att hen tidigare upplevt det men att hen nu bara vill existera utan att förstås som motstånd. Mio fortsätter med att förklara att hen tycker om att vara tillmötesgående för att det gör folk på bra humör och då blir även hen på bra humör. Så hen brukar försöka att hjälpa till om hen får chansen, till exempel genom att fylla i enkäter och liknande, men ofta kommer hen inte ens förbi första frågan eftersom många enkäter använder kön som en variabel och det ofta bara erbjuds två alternativ att kryssa i. Då brukar Mio, i de fall då det är möjligt, ta kontakt med den som står bakom enkäten i fråga – med något varierande resultat. Ibland ber de om ursäkt och lovar att de ska se över det, ibland svarar de bara att det är så deras formulär ser ut och någon gång har det hänt att de hänvisar till att de använder sig av företagets mall som från början inte är svensk, och att de måste följa den, något Mio tycker är en dålig ursäkt eftersom det

finns fler än två kön i engelskan också. Däremot tycker hen att det är svårare att säga ifrån när det gäller något mer personligt, som när personer inom vården använder fel pronomen, då låter hen det ofta vara, dels på grund av att hen inte orkar och dels på grund av att om det står ett visst kön i hens journal så känns det för hen som att hen inte får lov att säga något om det. Självgör Mio mest motstånd genom att försöka utbilda, svara på frågor, använda sig av ett könsneutralt språk och handla kläder på herravdelningar. Demonstrationer och liknande behövs, men hen är själv inte bekväm med att delta i sådant, säger hen. Hen tror inte att människor runt omkring tolkar det som motstånd just i termer av det, men däremot att de uppfattar det och att det kan få dem att själva tänka över hur de pratar, att det kan väcka deras egna tankeprocesser även om de inte själva reflekterar över det (personlig kommunikation 29 mars 2018).

Ett sätt att relatera motstånd till icke-binaritet är genom att återigen ställa det i relation till Butlers heterosexuella matris och performativitet. Att prestera så kallat fel sorts kopplingar i relation till den heterosexuella matrisen skulle nämligen kunna ses som en form av motstånd mot en "maktordning baserad på genus" (Ambjörnsson, 2009 s.182) för att fel sorts kopplingar synliggör, ifrågasätter och förskjuter det som genom upprepande har blivit sanningar (Ambjörnsson, 2006. s.151) vilket i sin tur gör att "makten förlorar i legitimitet" (ibid.). Att makten ska förlora i legitimitet eller i alla fall att det finns potential för att makten ska undermineras är i sin tur ett av de kriterier som Lilja och Vinthagen ställer i sin definition av motstånd (2009. s.51-52). Ett sätt att förskjuta de kopplingar som enligt den heterosexuella matrisen är rätt sorts kopplingar är att inte vara heterosexuell. Ett annat är att motverka den påstådda kopplingen mellan kön och genus, alltså att inte se ut som och/eller bete sig enligt de normativa sätt som anses vara naturliga för kvinnor och män, att kombinera så kallat feminina och maskulina uttryck med varandra i en kvinnligt kodad kropp till exempel (Ambjörnsson, 2009 s.181). Att som kvinna ha kort kjol och smink samtidigt som en är självständig, stark och kaxig är ett sådant exempel menar Ambjörnsson (ibid.) eftersom kjol och smink har feminina konnotationer medan självständighet, styrka och kaxighet är maskulint kodat och sådana oväntade kombinationer bidrar till att synliggöra maktrelationer (ibid.). Ett tredje sätt att prestera fel sorts kopplingar i förhållande till den heterosexuella matrisen är att "löskoppla den biologiska kroppen från genus" (Ambjörnsson, 2009 s.183) eller att inte vara varken kvinna eller man, alltså att ha en icke-binär könsidentitet. Att löskoppla den biologiska kroppen och genus från varandra skulle till exempel kunna innebära att vara trans, antingen binärt eller icke-binärt. Det innebär att könsidentiteten inte korrelerar med den biologiska kroppen så som det förväntas att den ska. Icke-binära könsidentiteter gör inte det, oavsett om den icke-binära personen ifråga har ett könsuttryck som ändå överensstämmer med det som förväntas i linje

med den kropp som personen har. Att på sådana sätt låta bli eller vägra att anpassa sig till tvåkönsmodellen bidrar till att synliggöra andra typer av identiteter, helt enkelt andra sätt att vara människa, samtidigt som det uppmärksammar att genus inte är något av naturen givet utan kulturellt skapat (ibid.). Transpersoner kan därför enligt Ambjörnsson fungera som "en spricka i fasaden, en sorts subversiva påminnelser om att den enda tänkbara ordningen egentligen bygger på maktens godtycklighet" (2006. s.159). Genom att bryta mot denna heterosexualiserade förståelseram gör intervjupersonerna i denna uppsats alltså en form av motstånd, i enlighet med vad många av dem uppgett, bara genom att existera.

7.4.2. ATT GÖRA OSYNLIGT MOTSTÅND

För Alex är motståndet mycket av en "osynlig kamp". Hen kodas nämligen fortfarande ofta av folk runt omkring som tjej, men använder ett namn som är mer maskulint kodat. Hen brukar försöka att till exempel peka ut när folk runtomkring hen pratar väldigt könsstereotypt, men tror inte att cispersoner uppfattar det som motstånd utan snarare som "något individuellt som jag har fått för mig[...] och mycket mindre som en del av något större kollektivt, en kollektiv kamp [...]" (personlig kommunikation 5 april 2018).

Juno brukar prata och diskutera med folk och vända och vrida på situationer, problem och uttryck för att få fler perspektiv på situationen. Till exempel har hen haft en del intressanta diskussioner kring just ordet "hen". Ibland har hen stött på personer som sagt saker som "hen är ett så jävla fult ord, jag fattar inte varför det behövs!". Då brukar Juno dels förklara hur det är hjälpsamt inom den akademiska sfären eftersom det exempelvis kan göra en intervjuperson mer anonym, men hen brukar också försöka visa på hur irrelevant det är att just den personen inte förstår nyttan med ordet: "du kanske inte vet vad anagnorisis är, men det finns i språket ändå, för jag använder det, jag vet vad det är" (personlig kommunikation 6 april 2018).

Eli poängterar att graden av motstånd i icke-binära identiteter, liksom för alla andra identiteter inklusive de binära, beror på person. Vissa är ute på barrikaderna och tar var och varannan strid, andra gör ingenting. Den menar att eftersom ens existens i sig själv innebär motstånd är det inte alltid en orkar med att aktivt göra motstånd, men det finns "tusen miljarder" olika saker en kan göra som motståndshandlingar, om en ändå orkar. Allt från demonstrationer till att upplysa och utbilda människor. Själv har Eli en knapp i transfärgerna – blått, rosa och vitt – och med texten "mitt pronomen är den" på sin jacka. Eli tror att andra uppfattar icke-binariteten som ett visst motstånd, annars hade det inte fått så mycket reaktioner. Däremot tror den inte att det nödvändigtvis påverkar så mycket, det får ingen att ändra några lagar, menar Eli (personlig kommunikation 6 april 2018).

Mio säger att hen tycker att alla former av motstånd behövs, men själv vågar hen inte delta i sådant som demonstrationer och liknande. Istället gör hen en form av motstånd genom att prata könsneutralt, inte anta andra människors kön baserat på dess uttryck och genom att svara på frågor och utbilda människor i sin omgivning. Hen tror inte att andra uppfattar det som motstånd, men kanske att det kan få dem att tänka över hur de själva pratar och tänker, menar hen (personlig kommunikation 29 mars 2018).

Att använda ett könsneutralt språk eller påpeka när andra pratar könsstereotypt, diskutera vikten av ord, rätta personer som felkönar en, ha ett namn som inte korrelerar med ens kropp eller att ha en knapp som informerar om ens pronomen skulle till viss del kunna förstås som vardagsmotstånd, i den mening att vardagsmotstånd är motståndshandlingar som är mer eller mindre osynliga och inte öppna eller tydligt definierade (Lilja & Vinthagen, 2009. s.74). Exemplet är inte nödvändigtvis något som uppfattas som motstånd av utomstående, och även om det uppfattas som motstånd så uppfattas det inte nödvändigtvis som hotfullt eller något som behövs ta hänsyn till. Att som transperson göra mer öppet motstånd innebär en risk. Som tidigare nämnts gjordes en undersökning av Folkhälsomyndigheten (2015) som visar på att en femtedel av alla tillfrågade att de någon gång varit utsatta för våld på grund av sin identitet (Folkhälsomyndigheten, 2015) och sju procent har blivit utsatta för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna, att jämföra med tre procent hos befolkningen i övrigt (ibid.) och hälften av respondenterna uppgav att de under de tre senaste månaderna varit utsatta för någon form av kränkande behandling, en andel som är nästan tre gånger större än bland befolkningen i allmänhet (ibid.) Bara att existera som transperson medför alltså en viss fara, varför en öppen form av motstånd vore en risk. Också intervjupersonernas performativitet kan förstås som en form av vardagsmotstånd, i likhet med det som Gagné och Tewksbury (1998) kom fram till i sin studie. Genom performativitet, genom ett uttryck som signalerar andra kopplingar än de väntade kan transpersoner sägas göra vardagsmotstånd (Gagné & Tewksbury, 1998).

7.4.3. MOTSTÅND MOT DET BINÄRA SYSTEMET

För Alex är motståndet riktat mot ett system som inte fungerar, som länge gjort att hen mått väldigt dåligt och "som skadar mer än det gör nytta" eftersom det är ett tvingande och begränsande system i vilket det åtminstone för Alex är svårt att slappna av, utforska och utvecklas som person (personlig kommunikation 5 april 2018) och Karin uppger att hen känner ett starkt motstånd mot både hetero- och cisnormen. Inte för att det är fel att vara en cis- eller heteroperson, men gentemot att det binära är det som är den regerande normen (personlig kommunikation 5 april 2018).

Juno säger att hen gör motstånd mot de cisheteronormativa strukturerna som finns i samhället, och mot konservativa tankar, hen vill få "folk till att tänka att vi kanske inte vet allting än." Hen menar att vi inte är säkra på att det vi ser idag är det slutgiltiga målet, utan att det är ständigt kommer nya saker, att allt fortsätter att utvecklas och att om några år finns det kanske nya begrepp för icke-binära. Motståndet och kampen ligger för Juno i att bli betraktad som den person hen är, inte för vad normerna säger att hen bör vara. Det försöker hen uppnå genom att lugnt och metodiskt rätta folk om de säger fel, utan att bli arg. Eftersom det varit en mer eller mindre livslång process för Juno själv måste hen också ha tålamod med att det tar tid för andra att vänja sig, menar hen.

Mika berättar att hen upplever att "en gör motstånd varje dag genom att bara finnas till och att en aldrig heller passar in och att en behöver liksom kämpa... jamen varje dag typ för att det ens [...] ska finnas en plats för en". Plats som cispersoner tar för givet, men som inte är självklart för icke-binära. Hen berättar att det handlar om allt från sådant som att det ofta inte finns toaletter som inte är könade och att en sällan eller aldrig är representerad i statistik, till att vården inte har kompetens att bemöta transpersoner och att queerpersoner är överrepresenterade i självmordsstatistik. Mika tillhör även en annan minoritetsgrupp som också i sin existens innebär ett visst motstånd i det samhälle vi lever i och hen berättar att hen därför har svårt att separera vad som är vad. Ibland önskar hen att hen inte gick emot så många normer, säger hen, för "det verkar så chill att vara en straight cisperson liksom". Kampen för att få plats i samhället för hen på olika sätt. Till exempel hade hen – som nämnts ovan – en period där hen rättade alla varje gång någon använde fel pronomen, men eftersom det fick hen att må sämre snarare än bättre fick hen sluta med det. Hen kallar sig aktivist och tar alltid diskussionen med kollegor, bekanta och familj, deltar aktivt i events och försöker att bemöta saker i sociala medier, men det tar mycket tid och kraft av den redan begränsade energin.

Det motstånd som den icke-binära könsidentiteten till viss del kan sägas utgöra verkar, efter intervjupersonernas svar, inte vara riktat så mycket mot enskilda individer eller grupper av människor, exempelvis cispersoner, som det är riktat mot ett cisnormativt samhälle där individer som inte kan placeras inom det binära till viss del blir utestängda från diverse samhällsliga funktioner, från könade offentliga toaletter till brist på transkompetens inom vården. I den studie som RFSL publicerade 2017 uppger exempelvis 71,4% av de tillfrågade transpersonerna att de har erfarenhet av att vården saknar kunskap om transfrågor medan 65,5% har erfarenhet av att medicinsk personal felkönar samt använder fel namn och 57,4% har erfarenhet av att personalen har uttryckt olämplig nyfikenhet (RFSL, 2017. s.23). För icke-binära finns

heller inget juridiskt kön i Sverige, vilket gör att personer med könsidentiteten blir konsekvent förbisedda (RFSL, 2017. s.31).

8. SLUTDISKUSSION

8.1. SLUTSATSER

Denna uppsats har huvudsakligen syftat till att svara på två frågor. Den första är denna:

- På vilka sätt relaterar performativitet till det icke-binära identitetsskapandet? Finns det någon form av performativa handlingar bland intervjupersonerna?

Performativitet så som Butler tolkar det består av handlingar och attribut som på kroppens yta iscensätter ett genus och intervjupersonernas icke-binära genus iscensätts, och kan således förstås som performativitet, på framför allt två sätt. Den första typen av performativitet som intervjupersonerna vittnar om är den som Sam står för, där kvinnligt och manligt kodade attribut så som läppstift och skägg blandas tillsammans i uttrycket. En performativitet som snarare leker med symboler för de binära genusen än avsäger sig kopplingen till dessa. Den andra typen av performativitet är den androgyna performativiteten, den som strävar efter att befinna sig i något slags odefinierbart gränsland mellan det som är kvinnligt respektive manligt kodat. En form av performativitet som fortfarande verkar ha konnotationer till det maskulint kodade, exempelvis med kort hår och platta kroppsformer. Denna androgynitet är dock problematisk då den tenderar att förstärka de binära genusen eftersom den positionerar sig mellan de binära genusen och därför också står i relation till och accepterar dem som mer eller mindre naturliga. Det har också framkommit i intervjuerna att det finns normer i det som är tänkt att vara normbrytande samt att detta ibland gör att personer som inte anpassar sig efter dessa normbrytande normer inte uppnår samma legitimitet varken i queera sammanhang eller bland cispersoner.

Uppsatsens andra forskningsfråga är denna:

- På vilka sätt kan den icke-binära identiteten förstås som en form av motstånd?

I linje med det som Ambjörnsson (2009) diskuterar – feminint kodade attribut som kjol blandat med maskulint kodade attityder som kaxighet – kan intervjupersonernas performativitet förstås som motstånd. Den person vars performativitet inte uppvisar "rätt" sorts kopplingar i förhållande till den heterosexuella matrisen bryter mot föreställningen av hur biologiska

kroppar bör relatera till genus och gör således en form av motstånd mot ett cisnormativt samhälle. Till viss del kan icke-binära könsidentiteter också förstås som en form av vardagsmotstånd eftersom vissa motståndshandlingar, exempelvis användandet av ett könsneutralt språk, att påpeka när andra utgår ifrån stereotypa föreställningar om kön och genus m.m., inte uppfattas som motstånd av omgivningen. Det skulle också kunna förstås som vardagsmotstånd på så sätt att transpersoner och däribland icke-binära är en grupp som är utsatt i samhället och därför har något att förlora på att göra öppet motstånd eftersom det öppna motståndet kan vara förknippat med fara, vilket bland annat Folkhälsomyndigheten (2015) visat. Icke-binär performativitet och de mer eller mindre dolda handlingarna är sådant som utförs av personer i underordnade maktpositioner, som reaktion på makten och de har i viss mån möjlighet att underminera den och kan därför förstås som motstånd utifrån Lilja och Vinthagens förståelse av motstånd.

Det motstånd som icke-binära könsidentiteter till viss del kan sägas utgöra verkar inte riktat mot specifika personer, inte heller mot cispersoner som grupp. Snarare är motståndet riktat mot normativiteten, framför allt mot cisnormativiteten, samt att detta är det regerande systemet som genomsyrar allt från offentliga toaletter till psykisk hälsa och vård.

8.2. VIDARE FORSKNING

Under arbetets gång har ett par aspekter kommit fram som ligger utanför denna uppsats syfte men som skulle kunna utgöra underlag för vidare forskning. Dels skulle korrelationen mellan rasifiering och icke-binaritet vara en aspekt att undersöka närmare då flera av intervjupersonerna uppgett att det finns en bild av att en icke-binär person är vit. Dels skulle ett klassperspektiv kunna tillämpas i vidare forskning kring icke-binaritet.

REFERENSLISTA

- Ambjörnsson, F. (2006). Vad är queer?. Stockholm: Natur och kultur
- Ambjörnsson, F. (2009) En rosa revolution i vardagen: om femininitet, queera strategier och motstånd. *Motstånd*. (S.173-195).
- Bornstein, K. (2016). *Gender Outlaw: on men, women, and the rest of us*. New York: Vintage Books.
- Butler, J. (1993). Critically Queer. *GLQ*, (1), 17-32
- Butler, J. (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, R. & Pearse, R. (2015). *Gender: in world perspective*. (3. ed.) Cambridge: Polity Press.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (4., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Folkhälsomyndigheten. (2015). *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner – En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*.
- Foucault, M. (2002). *Sexualitetens historia*. Bd 1, Viljan att veta. ([Ny utg.]). Göteborg: Daidalos.
- Gagné, P., Tewksbury, R. & McGaughey, D. (1997). Coming Out and Crossing Over: Identity Formation and Proclamation in a Transgender Community. *Gender and Society*, (11)4, 478-508
- Gagné, P. & Tewksbury, R. (1998). Conformity Pressures and Gender Resistance among Transgendered Individuals. *Social Problems*, (45)1, 81-101.
- Gerbner, G. & Gross, L. (1976). Living With Television: The Violence Profile. *Journal of Communication*. 26(2), 172-199. Doi: 10.1111/j.1460-2466.1976.tb01397.x
- Halberstam, J. (1998). *Female Masculinity*. Durham, N.C.: Duke Univ. Press
- Hollander, J.A. & Einwohner, R.L. (2004). Conceptualizing Resistance. *Sociological Forum*, (19)4, 533-554. Doi: 10.1007/s11206-004-0694-5
- Jakobsen, J. (1998). Queer Is? Queer Does? Normativity and the Problem of Resistance. *GLQ*. (4)4, 511-536
- Kosofsky Sedgwick, E. (1993). Queer Performativity: Henry James's the Art of the Novel. *GLQ*, (1), 1-16
- Lilja, M & Vinthagen, S. (red.) (2009). *Motstånd*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Nationalencyklopedin. (u.å). *trans-*. Tillgänglig: <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/trans->

Nationella sekretariatet för genusforskning. (2016). *Om kön och genus*. Hämtad 2018-04-14 från <https://www.genus.se/kunskap-om-genus/om-kon-och-genus/>

Riksdagen. (2018). *Statlig ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall* Hämtad 2018-03-24 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/statlig-ersattning-till-personer-som-har-fatt_H501SoU19

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter [RFSL] (2015). *Begreppslista*. Hämtad 2018-04-17, från <http://www.rfsl.se/?p=410>

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter [RFSL]. (2017). *"In society I don't exist, so it's impossible to be who I am.": Trans people's health and experiences of healthcare in Sweden*.

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter [RFSL]. (2017b). *FAQ om könsdysfori som diagnos och ändring av diagnoskod*. Hämtad 2018-04-18 från <https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/faq-koensdysfori-som-diagnos/>

Romson, L. (2014, maj). #transskolan 2: T som i trans. *Feministiskt perspektiv, maj*. Tillgänglig: <https://feministisktperspektiv.se/2014/05/02/transskolan-2-t-som-i-trans/#staffers>

Svensk Ordbok. (2009). *Människa*. Tillgänglig: <https://svenska.se/so/?id=34757&pz=7>

Transformerering. (2017). *Transhistoria*. Hämtad 2018-05-12 från <http://www.transformering.se/vad-ar-trans/transhistoria>

Transformerering. (2018a). *Ordlista*. Hämtad 2018-04-18 från <http://www.transformering.se/vad-ar-trans/ordlista>

Transformerering. (2018b). *Könsbekräftande behandling*. Hämtad 2018-05-13 från <http://www.transformering.se/vardhalsa>

Wiktionary. (2015). *Gendering*. Hämtad 2016-04-27 från <https://en.wiktionary.org/wiki/gendering>

BILAGOR

1. INTERVJUGUIDE 2016

1. Vad heter du? (Endast för att jag ska hålla isär svaren, du är anonym i uppsatsen)
2. Hur gammal är du?
3. Vilket pronomen har du? (Och vill du att jag använder om dig i uppsatsen?)
4. Om jag har några extra frågor i ett senare skede, är det okej att jag tar kontakt med dig igen?
5. Vad betyder begreppet "icke-binär" för dig?
 - a. Hur skulle du definiera det?
 - b. Vad innebär det för dig?
6. Varför är det viktigt för dig att inte definiera dig som det kön du blivit tilldelad?
 - a. Vad är det som inte känns bra i uppdelningen kvinna/man?
7. Varför är det viktigt för dig att inte BLI definierad som det kön du blivit tilldelad?
8. På vilket sätt tar sig din icke-binära identitet uttryck?
 - a. Attribut?
 - b. Egenskaper?
 - c. Sätt att föra sig?
9. Finns det normer för hur icke-binära personer ska:
 - a. Vara? Vilka?
 - b. Se ut? Vilka?
 - c. Om inte normer, skulle du säga att finns det något/några gemensamma kännetecken/tendenser?
10. Kan du gissa vem som är icke-binär?
 - a. Vad grundar i sådana fall sig gissningen på?
11. Någoting du skulle vilja lägga till som jag inte har frågat dig om?

2. INTERVJUGUIDE 2018

1. Vad heter du? (Endast för att jag ska hålla isär svaren, du är anonym i uppsatsen)
2. Hur gammal är du?
3. Vilket pronomen har du? (Och vill du att jag använder om dig i uppsatsen?)
4. Om jag har några extra frågor i ett senare skede, är det okej att jag tar kontakt med dig igen?
5. Vad betyder begreppet icke-binär för dig?
 1. Hur skulle du definiera det?
 2. Vad innebär det för dig?
6. Minns du när du insåg du att du är ickebinär?
 1. Kan du berätta om hur det kändes?
 2. Vad fick dig att förstå detta?
 3. Hur reagerade din omgivning?
7. Vad skulle du säga signifierar dig som icke-binär – hur visar du det?
8. Varför är det viktigt för dig att **inte** definiera dig som det kön du blivit tilldelad?
9. Varför är det viktigt för dig att inte **BLI** definierad som det kön du blivit tilldelad?
10. Finns det normer för hur icke-binära personer ska:
 1. Vara? Vilka?
 2. Se ut? Vilka?

11. Upplever du att du på något sätt gör motstånd genom att vara ickebinär? Mot vad i så fall?
12. Tror du att andra kan uppfatta det som att du gör motstånd?
13. Någonting du skulle vilja lägga till som jag inte har frågat dig om?